

SZAKDOLGOZAT

Somogyi Tamás

2006

Budapesti Corvinus Egyetem
Pénzügy Tanszék

Az elveszett paradicsom?

Offshore cégek Magyarországon

Somogyi Tamás
Pénzügy szakirány
2006. április

Szakszeminárium-vezető:
Dr. Balogh László

Konzulens:
Dr. Szalai Katalin

Dolgozatom elkészítéséhez nyújtott tanácsaikért, észrevételeikért,
valamint a téma iránti érdeklődésem felkeltéséért szeretnék
köszönetet mondani

Dr. Szalai Katalinnak,

Dr. Balogh Lászlónak,

Somogyiné Hegedűs Ottíliának

és az **Aranykönyvek Kft.** munkatársainak.

Tartalomjegyzék

1. Offshore a világban.....	6
1.1 Történeti előzmények	6
1.2 Társaságok adózása.....	8
1.3 Az offshore elterjedése	8
1.4 Adóparadicsom	9
1.4.1 Az adóparadicsomok kialakulása.....	10
1.4.2 Egy lehetséges csoportosítás.....	11
1.4.3 Adóztatási alapelvek	12
1.4.4 Jellemző tevékenységek és helyszínek	13
1.5 A ciprusi alacsony adózású modell.....	14
2. Az offshore Magyarországon.....	16
2.1 Áttekintés	16
2.2 A külföldi befektetőkre vonatkozó szabályozás fejlődése.....	16
2.2.1 Vegyes vállalat.....	16
2.2.2 Vám szabadterületi társaság.....	18
2.2.3 Offshore	19
2.3 A magyar offshore szabályozás	21
2.3.1 Az adókedvezmény feltételei.....	21
2.3.1.1 Szervezeti feltétel.....	22
2.3.1.2 Tevékenységi feltétel	22
2.3.1.3 Alkalmazási feltétel	24
2.3.1.4 Finanszírozási feltétel	24
2.3.1.5 Tulajdonosi feltétel	25
2.3.2 Adózás	25
2.3.2.1 Társasági adó	25
2.3.2.2 Osztalékadó.....	26
2.3.2.3 Helyi adók.....	26
2.3.2.4 Általános forgalmi adó.....	27
2.3.2.5 Innovációs járulék.....	28
2.3.3 Társaságok alakulása és megszűnése.....	28
2.3.3.1 Alakulás	28
2.3.3.2 Megszűnés	29
2.3.4 Devizajogi státusz	30

2.3.5	Számvitel	31
2.3.5.1	A könyvelés devizaneme	31
2.3.5.2	Adóbevallás	32
2.3.6	Gyakorlati nehézségek	32
2.4	Gazdaságpolitikai célok, előnyök és hátrányok	34
2.4.1	Vegyes vállalat	34
2.4.2	Vámszabadterületi társaság	35
2.4.3	Offshore társaságok	36
2.5	Gazdasági teljesítmény	38
2.5.1	Az offshore társaságok száma	38
2.5.2	Tevékenységi körök	39
2.5.3	Nemzetgazdasági hatások	42
2.6	Az offshore megítélése	45
2.6.1	Nemzetközi támadás az offshore ellen	45
2.6.2	Magyarország mint adóparadicsom?	47
2.6.3	Magyarország megítélése	48
2.7	Elképzelések az offshore továbbélésére	49
3.	Az offshore után...	50
3.1	Az adóalap csökkentése	50
3.1.1	Tőkepiacon végzett ügylet nyeresége	51
3.1.2	Vállalatcsoporton belüli kamatfizetés	52
3.1.3	Kapott jogdíj	53
3.1.4	További lehetőségek	53
3.2	Versenyképességünk az Európai Unióban	54
3.2.1	Társasági adó a tagállamokban	54
3.2.2	A kettős adóztatás elkerüléséről szóló egyezmények	55
3.3	Esettanulmány	57
3.4	Záró gondolatok	60
4.	Függelék	62
4.1	Társaságiadó-kulcsok az Európai Unióban	62
4.2	Kettős adóztatás elkerüléséről szóló egyezmények	63
4.3	Offshore pénzügyi központok az ezredforduló idején	65
5.	Irodalomjegyzék	66
6.	Hivatkozott jogszabályok	70

1. Offshore a világban

1.1 Történeti előzmények

Az állam megszületésével egyidős az ember azon törekvése, hogy a rendelkezésre álló lehetőségek közül a számára legkedvezőbb szabályozási környezetben végezze tevékenységét. Már a Bibliában is találunk arra vonatkozó utalást, hogy a társadalom számára túlzott hátránnyal járó törvények megteremtik olyan területek igényét, amelyekben mérsékeltebb a központi szabályozás. Mózes negyedik könyvében például az Úr menedékvárosokat jelöl ki Mózes népének a Kánaán földjén, ahol a gyilkosokat nem fenyegeti a vérbosszú veszélye.¹

A menedék eszméje még hosszan élt a keresztény egyházban. Templomok és szent helyek kiemelten súlyos esetektől eltekintve büntetlenséget nyújtottak az ott meghúzódó hívőnek, így enyhítve a középkor véres büntetőjogát.²

A gazdaság évszázadokon át tartó fejlődése során a bűnösségből eredő kötelezettségek kiváltásának szerepét egyre inkább átvette a pénz.³ Hasonló folyamat játszódott le a korábban természetbeni juttatásként teljesítendő közterhek esetében is. Az átmenettel párhuzamosan változott a kiváltságos területek jellege is. Korábban ezek elsősorban a nem pénzbeli veszteséggel járó büntetésekkel (kínzás, megszégyenítés, halál) szemben nyújtottak védettséget vagy enyhítést, a gazdaság térnyerésével azonban fokozatosan megjelentek olyan helyszínek, amelyek kizárólag anyagi szempontból voltak előnyösek az oda települőknek.

Az ókori görög városállamok – különösen Athén – vezetői hamar felismerték a magas adók hatására bekövetkező elvándorlás jelenségét, így a lehető legalacsonyabban igyekeztek meghatározni az átlagpolgárokat sújtó közterheket. Az idegenek számára pedig – a bevándorlást elősegítendő – még kedvezőbb, mindössze 2 százalékos behozatali és kiviteli adókulcsot állapítottak meg.⁴ Jelentősen adóztatták viszont a kereskedőket, különösen a hajók rakományait. Ennek következtében idővel megjelentek adómentes kikötők, ahonnan aztán a további szállítást szárazföldön bonyolították. Előfordult azonban, hogy az árut még a partra szállás előtt, egy szigeten adták át a

¹ Mózes 4:11-12

² A Pallas nagy lexikona

³ Polányi[1957]

⁴ Ilonka[2004]

vevőnek, aki azt illegális utakon továbbította végső rendeltetési helyére. Ezek a szigetek tekinthetők az első adóparadicsomoknak.⁵

Az ókori Rómában a háborúk és jóléti programok miatt fokozódó kiadások finanszírozására egyre többféle adót vezettek be. A gazdaságilag fejletlenebb tartományokból származó bevételek azonban így sem mindig hozták vissza megszállásuk költségeit, ezért idővel Róma a leigázott népek földjeit bérbe adta az eredeti tulajdonosoknak, akik aztán saját hatáskörükben döntöttek az alkalmazandó közterhek mértékéről. Így gyakran hatalmas eltérések alakultak ki az egyes provinciák között, ami lázadásokat, elvándorlási hullámokat vont maga után. Jellemző példa, hogy a központilag meghatározott kölcsönkamat Róma területén 12 százalékos volt, míg egyes tartományokban a 48 százalékot is elérhette.⁶

A középkorban számos új adónem született, az adórendszerek egyre kifinomultabbá váltak. A magas terhek ellen küzdő érdekcsoportok egyes régiókban mind több kedvezményt harcoltak ki maguk vagy szűkebb környezetük számára. Másutt, például a középkori Indiában, némely területek teljesen elnéptelenedtek az elviselhetetlen mértékű adók hatására, pedig ezen időszakban az elvándorlás általában nem volt jellemző. Kínában Vu-ti császár uralkodása alatt számos parasztlázadás tört ki a növekvő robot és adóterhek miatt.

A modern állam robot és terményjáradékok helyett adókat, vámokat vetett ki polgáira, akik ezeket – noha a közkiadások céljait megértették – minden lehetséges eszközzel elkerülni igyekeztek.⁷ Ennek legegyszerűbb módja a „lábbal szavazás”, azaz a kedvezőtlen adózású területek elhagyása volt.

Európában a nemesi adómentesség mellett hamarosan megjelentek a kiváltságos városok, amelyek egyfajta területi autonómia mellett gyakran teljes vám- és adómentességet kaptak. A különféle kedvezmények és mentességek rendszere hamarosan átláthatatlanná tette a nagyobb országok adórendszerét.

A fenti, vázlatos áttekintésből is jól látszik, hogy a földrajzi helyváltoztatás mint az adóelkerülés egy lehetséges eszköze sok évszázados történelmi hagyományokra tekint vissza.

⁵ Huszár[2003]

⁶ Ilonka[2004]

⁷ A korábbi bibliai analógia itt már nem állja meg a helyét. Az Újszövetségben Jézus egyértelműen ellenzi az adó elkerülését: „Adjátok meg a császárnak, ami a császáré, és Istennek, ami az Istené.”

1.2 Társaságok adózása

A modern értelemben vett vállalatok kialakulása az ipari forradalom időszakához köthető. Ekkor jelentek meg olyan, nagy kezdeti tőkebefektetést igénylő iparágak, amelyek finanszírozását csak külső részvényesek bevonásával lehetett megvalósítani. A nagyléptékű tervek azonban komoly kockázattal jártak. Kezdetben a hibás gazdálkodás folytán fizetéseképtelenné vált társaságok kötelezettségeit az összes tulajdonoson próbálták behajtani, ez a rendszer azonban hamar visszariasztotta a potenciális befektetőket. Ekkor jelent meg a korlátolt felelősség fogalma, valamint a vállalat önálló jogi személyisége. Lehetővé vált tehát, hogy a gazdasági társaságok tulajdonosaiktól elkülönülten, tőlük akár földrajzi értelemben is távol működjenek. Ennek hatására fokozatosan megindult az eltérő gazdasági és szabályozási környezettel rendelkező országok között a tőkéért folyó verseny.

A méretükben és számukban egyre növekvő nagyvállalatok elterjedésével a XIX. század közepén a legtöbb állam adó és járulékok formájában már igen jelentős részt követelt magának a vállalat árbevételeiből vagy nyereségéből. Különböző államokban gyakran teljesen eltérő vállalati adórendszer alakult ki, így a cégalapítás helyének szerencsés megválasztásával számottevő adómegtakarítás vált lehetővé.

A fejlett világ országaiban az 1960-as évekre kritikus szintet értek el az adóterhek. A második világháború utáni hosszú békés periódusnak és az orvostudomány fejlődésének köszönhetően a társadalom átlagéletkora egyre magasabb lett, így az államra komoly szociális kiadások hárultak. A választók fokozott jóléti igényeinek megfelelően szociáldemokrata kormányok kerültek hatalomra, amelyek tovább szőtték az addig is igen költséges társadalmi védőhálót. Mindez természetesen fokozódó közterhekkel járt együtt, amelyek döntő része a vállalati szektort sújtotta.

E körülmények között több kis ország látta meg az alacsony társasági adókban rejlő lehetőségeket. Addig mellőzött régiók indultak látványos fejlődésnek a külföldi tulajdonban levő gazdasági társaságoknak nyújtott kedvezményeik révén.

1.3 Az offshore elterjedése

A brit világból származó offshore szó eredetileg parttól távoli, illetve partmenti tevékenységre utalt, először a karib-tengeri koronagyarmatokon. A 60-as évektől kezdve emellett olyan vállalatot is jelent, amely a bejegyzése szerinti országban nem

végez tényleges gazdasági tevékenységet, legfeljebb adminisztratív és vezetési funkciókat lát el.

Az offshore szektor látványos felemelkedése a Szovjetunió létrejötte után kialakult helyzetben kezdődött. Az orosz politikai és gazdasági elit tagjai ugyanis tartottak attól, hogy az Amerikai Egyesült Államok lefoglalja az ottani bankok által kezelt pénzüket, letétjeiket, így azokat sürgősen angol bankokba helyezték át. Az új szovjet vezetés garanciát kért arra, hogy az angol állam az ott elhelyezett javakat nem adóztatja meg és nem kobotja el. Egyes bankok így a többitől eltérően jóval kevesebb adót fizettek, cserébe vállalták, hogy kizárólag külföldi személyeknek nyújtanak szolgáltatást – létrejött tehát az offshore bankszektor.⁸

Az 1970-es évektől kezdve fokozatosan más gazdasági ágazatok is bekapcsolódtak az offshore világba. Elsőként a pénzügyi intézmények – biztosítók, befektetési társaságok – csatlakoztak a bankokhoz, később megjelentek a termelő és szolgáltató cégek. Az offshore területeken működő társaságok eleinte teljes mértékben függetleníthették magukat a nemzetállamok jogi és politikai környezetétől, valamint olyan versenyelőnyökre tehetek szert, amelyek egyes szolgáltatások terén (pl. vízi és légi közlekedési eszközök bejegyzése, jogdíjak beszedése) hamarosan megkerülhetetlenné tették az offshore-ban való gondolkodást.

1.4 Adóparadicsom

Offshore cég alapításának az esetek döntő többségében adózási okai vannak. Egy ilyen társaság üzemeltetése akkor kifizetődő, ha azt kedvezményes adózású helyszínen jegyezték be.

A magyar, de még a nemzetközi szóhasználatban is gyakran összefonódnak az alacsony adózású területekhez kapcsolódó kifejezések. Az ezek közti határok pontos meghúzása hatékonyabbá tehetné a témában kibontakozó széleskörű társadalmi és politikai vitát. Adóparadicsomnak azon országokat és adóügyekben önálló joghatósággal bíró területeket tekintjük, amelyekben nincs vagy elhanyagolható mértékű az offshore vállalatokat sújtó adóteher, számviteli és adatszolgáltatási kötelezettség, valamint biztosított a céges adatok megfelelő mértékű titkossága. Ezekről elkülönülnek az onshore adóközpontok, amelyek kedvező adópolitikájuk mellett

⁸ Pintér[2000]

gyakran különleges kedvezményeket nyújthatnak a területükön bejegyzett és tényleges tevékenységet is folytató külföldi vállalatoknak.

1.4.1 Az adóparadicsomok kialakulása

A huszadik század második felében kibontakozó telekommunikációs és informatikai forradalom révén lehetővé vált, hogy egy vállalat vagy annak bármely része a világ távoli pontján is teljes mértékben felügyelhetővé, irányíthatóvá váljon. A technikai fejlődés a 80-as években felgyorsult, valamint ekkorra már általános gyakorlatnak számított a nemzetközi pénzmozgások elektronikus, valós idejű lebonyolítása. Minden akadály elhárult tehát az adóparadicsomokban letelepülő offshore társaságok hatékony működtetése előtt.

A világ számos pontján tűntek fel politikai vagy földrajzi elkülönültségüket kihasználó kis országok, amelyek gyakran zérókulcsos társasági és jövedelemadóval és kiterjedt infrastruktúrával igyekeztek magukhoz csábítani a külföldi tőkét.

Az adóparadicsomok látványos térnyerésének hátterében elsősorban a pénzügyi szektor ugrásszerű bővülése állt. Az 1970-es évektől kezdve a világgazdaság pénzforgalmának növekedése meghaladta az áruforgalom növekedését, valamint a pénztőke-felhalmozás egyre inkább domináns szerepet töltött be az állótőke-befektetésekkel szemben. A gyors változásra a fejlett országok gazdasági rendszerei nem tudtak kellő dinamizmussal reagálni, ezért a pénzügyi rendszerben vákuum alakult ki, így felértékelődött az offshore központokban laza felügyelet mellett (vagy anélkül) működő magánbankok szerepe. A 70-es évek végén ezek az intézmények kezelték az OPEC-tagállamok fizetésimérleg-többletének 45 százalékát, illetve hasonló mértékben finanszírozták az olajárrobbanás hatására kialakuló fizetésimérleg-hiányt a kartellen kívüli fejlődő országokban.⁹

Az adóparadicsomok kialakulása tehát gazdasági szükségszerűség volt, egy újonnan jelentkező kereslet kielégítése. A folyamat azonban idővel túllépett eredeti keretein: szabad pénzeszközei mellett egyre több gazdálkodó helyezte el offshore helyszíneken teljes nyereségét, esetleg illegális úton szerzett vagyonát, így kerülve el a fejlett világban jellemző magas adókulcsokat vagy éppen a hatóságok érdeklődését. Az ily módon tőkevesztővé váló országok számára a jelenség az 1990-es évek végére tarthatatlanná vált, ezért nemzetközi fórumokon keresztül egyre intenzívebb támadásokat intéztek az adóparadicsomoknak tartott területek ellen (ld. 2.6.1 fejezet).

⁹ Pitti[2002]

Egy adóparadicsom optimális esetben a következő tulajdonságokkal bír: „nincs túlságosan távol, politikailag stabil, problémamentes. Olcsón lehet céget alapítani, nullakulcsos az adó a társaságok és magánszemélyek részére. Könnyű a letelepedés és alacsonyak a létfenntartási feltételek, de magas életszínvonalat tudnak nyújtani és kitűnőek a szolgáltatásaik.”¹⁰

E feltételeknek maradéktalanul eleget tevő terület nincs, de ez nem is szükséges, mivel az adóparadicsomokban letelepülő társaságok általában egy-egy konkrét célnak megfelelően választják ki székhelyüket.

Az elnevezésből adódóan úgy gondolnánk, hogy az adóparadicsomnak elengedhetetlen feltétele a kedvező adózási környezet. Offshore központ azonban más feltételek teljesülése esetén is kialakulhat. A kedvező földrajzi elhelyezkedés és a pénzügyi téren megnyilvánuló maximális diszkréció tette például Svájcot a 20. század egyik meghatározó európai offshore helyszínévé.

1.4.2 Egy lehetséges csoportosítás

Az kedvező adózású területek általánosan elfogadott osztályozás szerint négy csoportba sorolhatók.¹¹

Az *adóparadicsomok* teljes mértékben liberalizált és egyszerűsített cégbejegyzési gyakorlat mellett általában teljes nyereség-, jövedelem-, osztalék- és vagyoadó-mentességet garantálnak. A könyvelési, könyvvizsgálati kötelezettség alól ugyancsak mentesül az itt letelepedő offshore vállalkozás

Az *alacsony adózású országok* némileg bürokratizált cégbejegyzési gyakorlat mellett az adott országban bejegyzett belföldi tevékenységet végző társaságokéhoz képest jóval kedvezőbb nyereség-, jövedelem- és vagyoadót vetnek ki az offshore gazdálkodókra. Az osztalékadó alól gyakran teljes mentességet nyújtanak.

A *területi alapú adórendszerek* létrehozását az adott ország regionális politikája teszi szükségessé. A kiemelt fejlesztésre szánt területeken letelepedő társaságok gyakran teljes adómentességgel vagy jelentős kedvezményekkel (esetleg központi támogatások mellett) végezhetik tevékenységüket. Ezek kiterjedhetnek akár a vámokra, a foglalkoztatás költségeire és egyéb közterhekre

¹⁰ Strén[2001], 10. oldal

¹¹ B. Szabó[2000], 25. oldal

is. A területi alapú adórendszerek tipikus példái a szabadkereskedelmi és különleges gazdasági övezetek.

Az *onshore adóközpontok* olyan országok, amelyekben ugyan nincs jogszabályba iktatott offshore szabályozás, azonban az alacsony nyereségadók és egyéb, másutt nem szokásos adókedvezmények (pl. a külföldre fizetendő osztalék adómentessége) révén mégis vonzó célpontjai lehetnek a külföldi befektetőknek. Ide sorolandók a kettős adóztatás elkerülése érdekében kiemelkedő számú egyezményt aláíró országok is.

1.4.3 Adóztatási alapelvek

Az adóparadicsomi helyszínek meghatározó – de nem kizárólagos – jellemzője az egyszerű és alacsony mértékű társasági adó. Ezt a szempontot szem előtt tartva három alapvetően különböző adóztatási forma különült el ezeken a területeken:

Fix éves díj: a társaság az elért eredményétől, árbevételétől függetlenül évente azonos összeggel járul hozzá a bejegyzés szerinti állam fenntartásához. Ennek a gyakorlatnak hátránya, hogy a veszteséges társaságoktól további forrásokat von el, a „túlzottan” nyereségeket viszont nem terheli arányos mértékben. A módszer nem mondható tehát sem hatékornynak, sem méltányosnak, kétségkívüli erénye azonban az egyszerűség és az olcsó adminisztráció.

Alaptőke szerinti adóztatás esetén a társaság csak a jegyzett vagy saját tőkéje után adózik, így hosszabb távú teljesítményétől, méretétől függ a hosszabb távú kötelezettségeinek összértéke.

Lineáris adókulcs szerinti adózás mellett a társaságok éves pozitív eredményük után adóznak. Ez a szabályozás áll legközelebb a fejlett adórendszerrel rendelkező jóléti államokéhoz, valamint a méltányosság kritériumához is, a fenti módszerekhez képest azonban kiterjedt adminisztrációs kötelezettségekkel jár. Ez különösen indokolatlannak tűnik, ha figyelembe vesszük, hogy adóparadicsomi helyszíneken a társasági adó kulcsa általában nem haladja meg az 5 százalékos mértéket.¹²

¹² Molnár[2003]

1.4.4 Jellemző tevékenységek és helyszínek

Számos ok lehet, amiért egy befektető offshore társaság alapítása mellett határoz. A konkrét helyszín kiválasztása előtt azonban célszerű tájékozódnia az elérhető szolgáltatásokról, mivel az adóparadicsomok jellemzően csak egy-egy jól körülhatárolható befektetői igény kielégítésére szakosodtak.

A szakma által *egyszerű helyszínek*nek nevezett területek évi fix adó mellett más terhet nem rónak az ott bejegyzett társaságokra, azok tulajdonosainak és vezetőinek adatait pedig igyekeznek – a nemzetközi szerződések adta kereteken belül – diszkréten kezelni. Az itt letelepedő cégek esetén az elsődleges befektetői szándék az inkognitó megőrzése, esetleg a partnerek megtévesztése, akik szívesebben kötnek üzletet egy jól csengő nevű külföldi céggel, mint annak belföldi tulajdonosával. Az egzotikus telephely azonban könnyen válhat ki ellentétes hatást is: az üzleti világ szereplői ma már kellő gyanakvással tekintenek például egy St. Vincent vagy Nauru szigetén bejegyzett társaságra. Az előbbiek mellett egyszerű helyszíneknek minősülnek a Seychelle- és a Brit Virgin-szigetek, valamint az USA egyes tagállamai, elsősorban Delaware, Nevada, Wyoming és Utah.

Nemzetközi kereskedőtársaságok számára az offshore cégalapítás igen jelentős adóelőnyökkel járhat, amennyiben nyereségüket olyan helyszínen mutatják ki, ahol azt semmilyen adó nem terheli. Ilyen például Hongkong és a karibi térségben található, egy négyzetkilométer alapterületű panamai szabadkereskedelmi övezet. Ezeken a területeken kizárólag a helyben képződött pozitív eredmény adóköteles, a külföldi partnerekkel lebonyolított ügyletek mentesek a nyereségadó alól.

Jellemző offshore tevékenység a jogdíjak beszedése, amelyekre számos állam nyújt kedvezményes elszámolási lehetőséget. Itt elsősorban a fejlett világhoz fölrajzi és szabályozási tekintetben közel eső területek jöhetnek számításba, amelyek rendelkeznek kellő számú, a kettős adóztatás elkerüléséről szóló egyezményrel, mint például Ciprus, Hollandia és Luxemburg.

Végül a hajó- és repülőgép-tulajdonosok is előszeretettel jegyzik be járműveiket offshore helyszíneken, mivel ezzel megtakaríthatják a működési helyszínen fizetendő regisztrációs díjat. A hajózni vágyó európai uniós polgár számára a legelőnyösebb, ha újonnan vásárolt jachtját Madeirán vagy a Kanári-szigeteken veteti nyilvántartásba.¹³

¹³ Kiss[2004]

1.5 A ciprusi alacsony adózású modell

A magyar offshore szabályozás kialakításakor a jogalkotók szeme előtt a világ egyik legnagyobb offshore sikertörténete, a ciprusi adórendszer lebegett.

Ciprus 1974. júliusi megosztása után gazdasági paradigmaváltáson ment keresztül: a korábban iparra építő modellt felváltotta a pénzügyi és turisztikai szolgáltatásokon alapuló gazdaságpolitikai szemlélet. Kedvező földrajzi elhelyezkedése, gazdasági stabilitása és politikai függetlensége néhány év alatt offshore pénzügyi nagyhatalommá tette a földközi-tengeri szigetet.

Kezdetben elsősorban a háborús körülmények közötti Libanonból és a zűrzavaros időket megelőző volt szovjet utódállamokból menekült oda a tőke, később azonban a világ minden táján – többek között Magyarországon is – „divat” lett ciprusi offshore céget alapítani. Az ezredforduló idején működő több mint 10 ezer ciprusi bejegyzésű társaság 90 százaléka offshore besorolás alá esett.

Cipruson az offshore cégek egységesen 4,25 százalékos társasági adót fizettek, míg a belföldi tevékenységet is végző cégek 40 000 ciprusi font adóalapig 20 százalékos, a fölött 25 százalékos kulccsal adóztak. Mindehhez 3 százalékos védelmi adó, valamint az éves mérleg 5 fontos benyújtási illetéke járult. A minimálisan befizetendő alaptőke 1000 ciprusi font volt, ennek teljesítése után a cégbejegyzés egy hetet vett igénybe. A különleges jogállású társaságok értelemszerűen nem nyújthattak szolgáltatást belföldön, valamint nem kereskedhettek ciprusi illetékességű személlyel. A vezető tisztségviselők lehettek külföldiek, ám ki kellett nevezni egy ciprusi illetőségű természetes vagy jogi személyt helyi titkárnak. A társaság végső haszonélvezőjének nevét fel kellett venni a központi bank nyilvántartásába, ahol azt szigorú banktitokként kezelték.¹⁴

Ciprus – hazánkhoz hasonlóan – számos országgal (pl. Ausztria, Bulgária, Csehország, Dánia, Egyesült Királyság, Franciaország, Görögország, Írország, Kanada, Kína, Kuvait, Magyarország, Németország, Norvégia, Olaszország, Oroszország, Románia, Szlovákia, Svédország, USA)¹⁵ kötött a kettős adóztatás elkerüléséről szóló egyezményt.

Az Európai Unióval folytatott csatlakozási tárgyalások során a ciprusi adórendszer „könnyűnek találtatott”. A 10 százalékos alatti adókulcs előnyeit élvező mintegy 50 ezer bejegyzett offshore társaság komoly gazdasági károkat okozott az uniós tagállamok

¹⁴ Seres[1994]

¹⁵ Huszár[2003]

államháztartásainak. 2002. július 1-jétől ezért megszűnt az offshore státusz Cipruson, helyette egységesen 10 százalékos társaságiadó-kulcs lépett életbe. A korábbi offshore társaságok megtartása érdekében néhány egyéb adóterhet csökkentettek, illetve kedvezőbb számviteli szabályozást vezettek be. Adómentessé tették a külföldről származó osztalékot, a külföldi fióktelepek jövedelmét és a honos vállalatok értékpapírforgalmát. A korábbinál kedvezőbb adókulcsot alkalmaztak a kamatbevételek egy részére, a veszteségelhatárolásra, valamint az exportból származó árbevételekre. ÁFA tekintetében jelentős sikerként könyvelheti el a ciprusi vezetés, hogy az uniós szabályoknak ellentmondva igen széles körben fenn tudták tartani a 0 százalékos adókulcsot.¹⁶

A fenti módosításoknak köszönhetően adózási szempontból Ciprus vonzó maradt a külföldi befektetők számára, igaz, az új rendszer kialakításakor a hangsúly a már meglévő, korábban offshore-ként működő társaságok megtartásán volt.

¹⁶ Ferenczi[2002]

2. Az offshore Magyarországon

2.1 Áttekintés

A 90-es évek során lezajló gyors gazdasági átmenet egyik nem túl látványos állomása volt az offshore cégforma meghonosítása a magyar jogrendszerben. Néhány lelkes befektetőtől és szakértőtől eltekintve sokáig teljes érdektelenség övezte az 1994-ben bevezetett státuszt. A gazdasági közvélemény csak az 1997-ben bekövetkező jogszabály-módosítást követően figyelt fel az akkor már komoly árbevételt és eredményt elérő külföldön tevékenységet végző, a nemzetközi befektetők körében egyszerűen HOC-nak (Hungarian Offshore Company) nevezett cégek jelenlétére. A politikai elit tagjai azonban továbbra is „szükséges rossznak” tekintették a jelenséget, amely ugyan évről-évre egyre jelentősebb összeggel gazdagította az államkasszát, ám nem volt alkalmas a széles néprétegek szimpátiájának felkeltésére. Az Európai Unió és az OECD részéről hazánkat ért adóparadicsomi vádak szintén nem használtak az offshore ügyének. A csatlakozási tárgyalások során ezért hazánk elvállalta, hogy 2006 elejéig megszünteti ezt a vitatott jogintézményt.

Az offshore bevezetése a rendszerváltás követően szinte magától értetődő lépés volt, mivel a magyar jogalkotás a régió többi országát megelőzve már a szocializmus évei alatt is nagy hangsúlyt fektetett a külföldi gazdasági szereplők hazai befektetéseinek ösztönzésére. A vegyes vállalatokra és a vámszabadterületi társaságokra vonatkozó szabályozás jó alapot szolgáltat a külföldi vállalkozókra, majd a külföldön tevékenységet végzőkre vonatkozó törvények kidolgozásához. A jogalkotó emellett támaszkodhatott az európai adóparadicsomok archetípusának számító ciprusi modellre.

2.2 A külföldi befektetőkre vonatkozó szabályozás fejlődése

2.2.1 Vegyes vállalat

A szocializmus kezdeti időszakában a központi ideológiának megfelelően teljes mértékben megszűntek a külföldi tulajdonú társaságok Magyarországon. Az 1970-es évek elejétől kezdve azonban a progresszív gazdaságpolitika jegyében igen szűk keretek között lehetővé vált külföldi gazdálkodók bevonása egyes magyar vállalatokba.

Az 1970. évi 19. törvényerejű rendelet értelmében a pénzügyminiszter engedélyével külföldi szereplő részt vehetett magyar gazdasági társaságban. Ezzel megszületett a vegyes vállalat intézménye, amely az elnevezésével ellentétben nem az akkoriban elterjedt állami nagyvállalatokhoz, hanem inkább a mai értelemben vett gazdasági társaságokhoz hasonlóan működött. Az egyedi engedélyezési rendszer körülményessé tette a vegyes vállalat alapítását, ráadásul az engedélyt az esetek döntő többségében csak kisebbségi külföldi tulajdonlás esetén adták meg. Ennek ellenére a szabályozás bevezetését követő tíz évben tizennégy vegyes vállalat jött létre, ami jól mutatja a cégforma iránt megnyilvánuló élénk nemzetközi érdeklődést. A befektetők bizalmát erősítendő a jogszabály külön rendelkezett arról, hogy az esetlegesen kilépő külföldi fél részére a Magyar Nemzeti Bank konvertibilis valutában köteles átutalni a vagyonhányadának értékét, illetve a társaság megszűnésekor – kellő fedezettség megléte esetén – az őt megillető likvidációs hányadot.

A kezdeti sikereket a szabályozás enyhe liberalizálása követte. A 7/1977 számú PM rendelet explicit módon engedélyezte a külföldi többségű vegyes vállalat alapítását a banki-pénzügyi szférában, valamint a szolgáltatások területén. A pénzügyminiszter egyedi elbírálás szerint kedvezményes adókulcsot állapíthatott meg egyes vegyes vállalatok számára.

További előremutató rendelkezésekkel segítette a kedvező gazdasági légkör kialakulását az 1978. évi 4. törvényerejű rendelet, amelynek záró rendelkezései között már a vegyes vállalatok alapítására vonatkozó jogszabályi feltételekre történő utalással találkozhatunk. Az engedélyezési rendszer tehát továbbra is fennmaradt (sőt, egy 1979-es PM rendelet azt némiképp meg is bonyolította), ám a külföldi tőke beáramlása elé érzékelhetően egyre kevesebb akadály gördült.

A döntő változást a gazdasági rendszerváltás első fontos jogszabálya, a gazdasági társaságokról szóló 1988. évi VI. törvény (Gt.) hozta meg, amely egyértelműen kinyilvánította, hogy magyar gazdasági társaság tagja lehet külföldi jogi vagy természetes személy. Megszűnt tehát az egyedi elbírálás, hiszen a törvény nem tett megszorítást a külföldi tagokra vonatkozóan. Egyetlen kivétel, hogy külföldi részvényes csak névre szóló részvényt szerezhethet, ez azonban érdemben nem korlátozta a tulajdonosi kört. A korábbi szabályozással összhangban a törvény lehetővé tette, hogy a külföldi társaságot vagy személyt megillető nyereséget, vagyonhányadot devizára váltsák.

A névre szóló részvényekre vonatkozó megszorítást az 1997. évi CXLIV. törvény törölte el, ezzel teljes mértékben megszűnt a külföldiek diszkriminációja a magyar társasági jogban. Sőt, a Gt. külön rendelkezett arról is, hogy a külföldiek részvételével működő gazdasági társaságok számára külön kedvezmények és biztosítékok állapíthatók meg – nincs lehetőség azonban negatív megkülönböztetésre.¹⁷

2.2.2 Vámszabadterületi társaság

A vegyes vállalatok szabályozására építve jelent meg 1982-ben a vámszabadterületi társaság fogalma, amely olyan külföldi által alapított vagy külföldi részvételével működő társaságot takar, amelynek székhelye vámszabadterületen van. Vámszabadterületnek tekintendő a Magyar Köztársaság vámhatárral övezett azon államterülete, amely a vám-, deviza- és külkereskedelmi rendelkezések szempontjából külföldnek minősül.¹⁸

A 62/1982 PM-KkM együttes rendelet értelmében a vámszabadterületi társaság külföldi és magyar tőke egyesítésével létrejövő társulás. Kezdetben tehát nem volt lehetőség meglévő céget (vegyes vállalatot) vámszabadterületi társasággá átminősíteni, egészen 1995-ig. A vámszabadterületi társaság a könyvelését konvertibilis pénzben vezette, de a pénzügyminiszter rendeletére egyes számlákat forintban is meg kellett jelenítenie. Devizát a jegyzett tőke erejéig magyar pénzügyintézetben kellett tartania, afelett azonban tetszőleges számban és értékben vezethetett számlákat külföldi pénzügyintézetnél (forintot az akkori szabályok értelmében csak magyar bankban tarthatott). A vegyes vállalatoknál alkalmazott szabályozáshoz hasonlóan a Magyar Nemzeti Bank vagy a Magyar Kereskedelmi Bank likvidációs hányadot garantálhatott a korábban befizetett konvertibilis valuta erejéig.

A vámszabadterületi társaságok megjelenésével egy időben a vámjog is módosult. Noha a vámszabadterületek sok szempontból külföldnek minősültek, a határátlépésre és a személyforgalomra vonatkozó szabályok kevésbé voltak szigorúak, mint a külső országhatárokon. Vámszabadterületen kiskereskedelmi tevékenységet csak az ott dolgozók ellátása céljából lehetett folytatni, az ott lakást azonban semmilyen formában nem engedélyezte a rendelet.

Az 1988. évi XXIV. törvény a vámszabadterületekre vonatkozó szabályozást magasabb jogi szintre emelte. Ez a külföldi befektetők számára több garanciát, a hazai

¹⁷ Bartha-Fazekas-Harsányi-Miskolczi-Ujváriné[2003]

¹⁸ Gyovai[2001]

jogértelmezésnek pedig könnyebb áttekinthetőséget jelentett. Ekkortól vált először lehetővé 100 százalékban külföldi tulajdonú vámszabadterületi társaság alapítása. A működési hely vámszabadterületté nyilvánításához elegendő volt egy pénzügyminisztériumi határozat.¹⁹ A vámszabadterületi társaság a korábbiakhoz hasonlóan elsősorban konvertibilis valutában kötött ügyleteket, ám a Magyarországon igénybe vett szolgáltatások értékét, valamint az alapítással és a folyamatos működéssel kapcsolatos egyes kiadásokat kizárólag konvertibilis valutaért megvásárolható forintban egyenlíthette ki. Az 1982 óta alapított társaságok növekvő száma és aktivitása miatt 1988-tól devizaműveleteikről negyedévente kötelesek adatot szolgáltatni a devizahatóságnak.

Az 1995. évi XCV. törvény a vámszabadterületi társaság megjelölés elé illesztette az „ipari” jelzőt, megkülönböztetve azokat a csekély gazdasági súlyt képviselő kereskedelmi vámszabadterületektől. Ennél jelentősebb volt az a módosítás, amely lehetővé tette a székhely áthelyezésével történő formaváltást, valamint – a forint konvertibilissá válása miatt – hatályon kívül helyezte a konvertibilis pénzügyekkel kapcsolatos összes korábbi rendelkezést. A devizatörvény a vámszabadterületi társaságok mögöttes szabálya lett, így szükségessé vált e cégek devizahatósági bejelentése.

2000-től a teljes devizaliberalizációval párhuzamosan a devizatörvény hatályát veszítette, a hazai jogalkotás pedig az Európai Unió jogrendszerével való harmonizációt tűzte ki elsődleges feladatául.²⁰

2.2.3 Offshore

A tényleges gazdasági tevékenységét kizárólag külföldön kifejtő, ám Magyarországon bejegyzett vállalati forma létrehozását elsőként 1993-ban vetette fel egy MDF-es képviselő, Takácsy Gyula, a Parlament Gazdasági Bizottságának elnöke.²¹ Az akkor készülő új adótörvényhez benyújtott módosító indítványában kezdeményezte, hogy ciprusi mintára Magyarországon is kedvező kulcsok mellett adózhatnak az offshore vállalkozások.

¹⁹ Sőt, egy ilyen határozat birtokában csak belföldi kereskedelmet lebonyolító, (részben) külföldi tulajdonban levő társaságok is élvezhették a vámszabadterületi társaságokat megillető kedvezményeket.

²⁰ Bartha-Fazekas-Harsányi-Miskolczi-Ujváriné[2003]

²¹ Szaniszló[2005]

A terv 1994. január 1-jétől vált valóra, amikor a társasági adóról szóló törvényben (1993. évi IC. tv.) megjelent a *külföldi befektető* fogalmán belül egy külön kategória.²²

A külföldi befektetőkre korábban is kedvezményeket állapított meg a törvény. Azon külföldi részvétellel működő gazdasági társaságok, amelyeknek éves árbevételének több mint fele termékellátásból származott, az alapítói vagyona meghaladta az 50 millió forintot, valamint benne a külföldi részesedés legalább 30 százalékos volt, az a feltételek meglététől számított első öt évben 60, utána a tizedik év végéig 40 százalékos adókedvezményre volt jogosult.²³ Egyes stratégiai vagy környezetvédelmi ágazatokban az adókedvezmény mértéke 100, illetve 60 százalék is lehetett az alakulástól számított első tíz évben. A kedvezmények azonban csak akkor voltak érvényesíthetőek, ha a tevékenységhez kapcsolódó beruházást a társaság 1993. december 31-ig megkezdte.²⁴ Ezt a rendszert váltotta fel 1994-től az offshore cégekre vonatkozó kedvezményes adózású modell.

A szabályozás kezdetben – talán tudatosan – igen egyszerű volt, ebben a már jól bevált és közkedvelt ciprusi alacsony adózású modellt követte. A külföldi befektető számára előírt minimális könyvviteli kötelezettségre jellemző, hogy elegendő volt a telephelyen egy „kockás füzetben” vezetni a bevételeket és a megszerzésük érdekében felmerült kiadásokat, majd mérlegkészítéskor ezek különbségeként meghatározni a társasági adó alapját. A biztos állami bevétel érdekében ez az adóalap nem múlhatta alul az árbevétel egytizedét. 1994-ben a hazai gazdasági társaságokra 36 százalékos társaságiadó-kulcs volt érvényes, így könnyen kiszámítható, hogy a külföldi befektetők minimumadó-terhe az árbevétel 3,6 százaléka volt.²⁵ A belföldi gazdálkodókra érvényes társaságiadó-kulcsból a külföldi befektetők 85 százalékos kedvezményt kaptak, tehát 36 helyett az adózás előtti eredményből számított adóalapnak mindössze 5,4 százalékát kellett befizetniük – amennyiben ez nagyobb volt az árbevétel 3,6 százalékánál. 1995-ben az adókulcs 18 százalékra módosult, így a tényleges adóteher is a felére (2,7 százalék) csökkent.

Három év elteltével az addigi tapasztalatokra építve határozat született az offshore vállalkozásokat szabályozó törvények módosításáról. 1997-től a társasági adóról és az osztalékadóról szóló 1996. évi LXXXVI. törvény (Tao.) a korábbi *külföldi befektető* helyett bevezette az elnevezésében jóval találóbb *külföldön tevékenységet végző*

²² B. Szabó[2000]

²³ Varga[1995]

²⁴ Szakács[1994]

²⁵ Seres[1994]

kategóriát. Ehhez kapcsolódóan változtak az adóterhek is: a törvény a korábbi adókedvezményeket eltörölve egységesen 3 százalékos adókulcsot állapított meg az offshore szektorban. Ez a cégek nagy részénél 0,3 százalékpontos adóteher-növekedést jelentett.

A Tao. törvény 2003-ban történt módosítása értelmében 2004. január 1-jétől az általános társaságiadó-kulcs 16 százalékra csökkent, míg a külföldön tevékenységet végzők adókulcsa 4 százalékra nőtt. A növekedés ugyan nem volt jelentős, ám kinyilvánította a jogalkotó azon jelzését, hogy az offshore társaságoknak hamarosan jelentősebb adónövekedéssel – azaz státuszuk megszűnésével – kell szembenézniük. Az Európai Unió Magyarországgal folytatott csatlakozási tárgyalásai során ugyanis adózási szempontból károsnak ítélte a magyarországi offshore szabályozást (ld. 2.6.2 fejezetpont). A tárgyalások során kialakult feltételek szerint 2003 januárjától új cég bejegyzése már nem volt lehetséges, 2005 végére pedig teljesen megszűnt az offshore vállalati forma hazánkban.²⁶

2.3 A magyar offshore szabályozás

Amint a történeti áttekintésből kitűnik, az offshore cégforma adójogi intézményként vonult be a hazai jogalkotásba, és úgy is szűnt meg a nemzetközi nyomás hatására.

A következőkben elsősorban az 1997-től 2005 végéig érvényes törvényeket alapul véve elemzem a külföldön tevékenységet végző társaságokat érintő fontosabb jogszabályokat, azok változásait és következményeit.

2.3.1 Az adókedvezmény feltételei

Külföldi vállalkozó Magyarországon bejegyzett offshore társasággá az 1993. évi IC. törvény által előírt feltételek együttes teljesítése esetén válhatott. Ezek döntő része hatályban maradt az 1997-es törvénymódosítást követően is. A feltételeket öt csoportban érdemes vizsgálni.²⁷

²⁶ Szilágyi[2000]

²⁷ Egyes források hatodik feltételként említik az adóhivatal általi nyilvántartásba vételt, ez azonban véleményem szerint nem jelentett további megszorítást, mivel a nyilvántartásba vételi kérelem elfogadása kizárólag a másik öt feltétel teljesítésétől függött.

2.3.1.1 Szervezeti feltétel

Offshore cég kizárólag jogi személyiséggel rendelkező gazdasági társaság – részvénytársaság vagy korlátolt felelősségű társaság – formájában jöhetett létre. Ez kezdetben 10 millió, illetve 1 millió forintos indulótőkét tett szükségessé, ami az új Gt. (1997. évi CXLIV. törvény) hatályba lépésétől (1998. június 16.) rendre 20, illetve 3 millió forintra emelkedett. Ez a nemzetközi gyakorlathoz képest viszonylag magas minimális tőkebefektetést jelentett.²⁸ Megjegyzendő azonban, hogy 1998-tól a cégalapítás nem vált költségesebbé, mivel a kapcsolódó illetékek, a költségterítés és a közjegyzői munkadíj nem változtak, így a minimális alaptőke megemlése csak az alsó korlátot mindenáron kihasználni akaró vállalkozásokat érintette kedvezőtlenül.

A két lehetséges cégforma közti választásra vonatkozóan semmilyen törvényi kötöttség nem volt, azt inkább az rt. és a kft. gazdasági sajátosságai határozták meg.

A korlátolt felelősségű társaság elsősorban személyegyesítő cégforma, amely viszonylag zárttá teszi a tulajdonosi kört. A kft-üzletrészek jóval nehezebben adhatók-vehetők, mint a szabadon forgatható részvények, mivel a tulajdonosokat garanciális szabályok (pl. elővásárlási jog) védik. Részvénytársaság esetén a hangsúly a tőkeegyesítésen van, ez azonban minimalizálja a tulajdonosi kör beleszólási lehetőségét a társaság napi ügyeibe. Mindezek alapján a korlátolt felelősségű társaság elsősorban a hosszú távú, változatlan tulajdonosi kört igénylő tevékenységeknek kedvez, míg a részvénytársasági formát rövid- és középtávú, több tulajdonossal tervezett üzleti tevékenység esetén érdemes választani.²⁹

2.3.1.2 Tevékenységi feltétel

Az offshore cég a hazai szabályozás szerint harmadik országok közötti kereskedelmi és külföldre irányuló szolgáltatási tevékenységet végezhetett. Utóbbiak közül ki voltak zárva a pénzügyi és a kiegészítő pénzügyi szolgáltatások, még abban az esetben is, ha azokat külföldi személynek nyújtotta volna a társaság.

A társaság által forgalmazott termék értékesítésének vagy szolgáltatás teljesítésének az általános forgalmi adóról szóló 1992. évi LXXIV. törvény szerint meghatározott módon külföldön kellett történnie. Offshore cég ugyanakkor nem köthetett üzletet Magyarországon bejegyzett vámszabadterületi társasággal³⁰, mivel az csak bizonyos tekintetben minősült külföldi gazdálkodónak.

²⁸ Marjai[1998]

²⁹ Varga[1995]

³⁰ Bartha-Fazekas-Harsányi-Miskolczi-Ujváriné[2003]

Pénzügyi szolgáltatások	Kiegészítő pénzügyi szolgáltatások
betétgyűjtés	pénzváltási tevékenység
hitel és pénzkölcsön nyújtása	az elszámolásforgalom lebonyolítása
pénzügyi lízing	pénzfeldolgozási tevékenység
készpénz-helyettesítő fizetési eszköz kibocsátása	pénzügyi ügynöki tevékenység a bankközi piacon
pénzforgalmi szolgáltatások nyújtása	
kezesség és bankgarancia vállalása	
valutával, devizával történő kereskedelem	
pénzügyi szolgáltatás közvetítése	
letétkezelés kollektív befektetések részére	
letéti szolgáltatás, széfszolgáltatás	
hitelreferencia szolgáltatás	
vagyonkezelés pénztárak részére	
készpénzáttutalás	

1. táblázat: Pénzügyi és kiegészítő pénzügyi szolgáltatások a hitelintézetekről és a pénzügyi vállalkozásokról szóló 1996. évi CXII. törvény szerint

Az ÁFA törvény III. fejezete (14-15. §) igen részletesen és bonyolultan, az európai uniós jognak megfelelően szabályozza a teljesítés helyét. Főszabály szerint a termékértékesítés teljesítési helye az a hely, ahol a termék az átvevő részére történő feladás vagy fuvarozás idején van, szolgáltatás esetén pedig ahol a szolgáltatást nyújtó személy vagy társaság székhelye vagy telephelye található. E szabályok alól azonban számos kivétel található a törvény szövegében, valamint külön előírás vonatkozik a közösségen belüli teljesítésre, a termékimportra és egyes kiemelt szolgáltatásokra.

A tevékenységi feltételből egyértelmű, hogy offshore cégnek csak külföldről származhatott bevétele, így különösen fontos volt számukra, hogy ennek milyen adóvonzatai vannak. Ennek kapcsán a 3.2.2 részben lesz szó a kettős adóztatás elkerülését szolgáló egyezményekről, amelyek adózási szempontból – különösen 1997 előtt – igen kedvezővé teheték a külkereskedelmi ügyleteket.

2.3.1.3 Alkalmazási feltétel

Magyar offshore cég kizárólag hazai ügyvédet és könyvvizsgálót alkalmazhatott. Kezdetben a vezető tisztségviselők, a felügyelő bizottság, valamint az alkalmazottak létszámának is legalább 50-50 százalékát magyar állampolgároknak kellett kitenniük. Ez a szabályozás egyes jogértelmezési viták hatására később némiképp lazult: a három kategóriában 1998-tól kezdve együttesen kellett elérni (vagy meghaladni) az 50 százalékos hazai részarányt, valamint az ügyvédet nem volt szükséges alkalmazni, elegendő volt megbízni (ezzel a törvény a korábbi gyakorlatot „szentesítette”).

A külföldi befektetők bizalmának elnyerése szempontjából szakmai körökben az alkalmazási feltétel bizonyult a leginkább vitatottnak. A hazai könyvvizsgáló és ügyvéd megbízása gyakorlati szempontokból is indokolt volt (hiszen ők ismerték legjobban a magyar szabályozási környezetet), az egyéb kategóriákban előírt többséget azonban a szakmai közvélemény érthetetlen megszorításként élte meg, hiszen ettől nem volt várható a magyar munkanélküliség drasztikus csökkenése, hatékony eszköz volt azonban a gyanakvóbb befektetők elriasztására.³¹ (A helyi vezető tisztségviselők kötelező jelenléte egyébként az Európa egyik legnagyobb offshore központjának számító Man-szigeten is bonyodalmakat okozott.³²)

2.3.1.4 Finanszírozási feltétel

A működéshez és alapításhoz kapcsolódó egyes tételek belföldi bankszámláról való kiegyenlítésének előírására kezdetben a forint konvertibilitásának hiánya miatt volt szükség, később pedig – kisebb pontosítással – benne maradt a jogszabály szövegében. A jogalkotó feltehetően a hazai bankszektor forgalmának, így közvetve a központi költségvetésbe befolyó adóbevételeknek a megugrását várta ettől a szabályozástól, mint utóbb kiderült, joggal. Az ezredfordulót követő általános liberalizálásnak mégis áldozatul esett a fenti paragrafus: a 2001. évi XCIII. törvény hatályon kívül helyezte. Ennek ellenére célszerű volt fenntartani a már létező magyar bankszámlát, hiszen így kényelmesen megfizethetők maradtak az itthon felmerülő költségek, ráadásul az árfolyamkockázat is elkerülhető volt, ami a csökkenő hazai infláció miatt egyre komolyabb súllyal esett számításba.

³¹ Szabó[1998]

³² Kiss[2004]

2.3.1.5 Tulajdonosi feltétel

A törvényalkotó az offshore lényegét a külföldi tevékenységen kívül a teljes mértékű külföldi tulajdonlásban látta, ezért még az áttételes magyar tulajdonlást is a státusz elvételeivel (és a kapcsolódó szankciókkal) büntette.

A teljes transzparencia érdekében offshore részvénytársaság 1999-től kezdve csak névre szóló részvényt bocsáthatott ki, valamint ha a tulajdonosai között volt részvénytársaság, akkor arra is ugyanez vonatkozott. A tagoknak nem lehetett részesedésük belföldi társaságban, szövetkezetben, közhasznú társaságban vagy egyesülésben, illetve nem lehet belföldön telephelyük, kereskedelmi képviselőik.

Az 1998. évi LXI. törvénnyel mérsékelt liberalizáció valósult meg a tulajdonosi feltételben. A jogszabály egyértelművé tette, hogy a közvetett részesedést csak két szinten át (a „nagyzülőig”) kell vizsgálni, valamint lehetővé tett egy minimális, 3 százalékos magyar tulajdonlást az offshore társaságokban.

2.3.2 Adózás

Az offshore társaság adózási szempontból belföldinek minősült, azonban néhány adónemben a törvény a többi hazai társaságtól eltérő adófizetési kötelezettséget állapított meg.³³ Ennek oka a különleges státushoz kapcsolódó kedvezmények biztosítása vagy a nemzetközi jogi környezetnek való megfelelés volt.

2.3.2.1 Társasági adó

A szabályozás történetét bemutató fejezetben láhattuk, hogy a törvény kezdetben az offshore adókedvezmény mértékét a belföldi gazdálkodók adójához mérten 85 százalékban határozta meg, majd 1997-től kezdve külön adókulcsot állapított meg. A 2003. december 31-éig 3, majd ezt követően 4 százalékos adókulcs változása csak tendenciájában volt jelzésértékű, valójában nem jelentett komoly nehézséget a már jelen levő offshore vállalkozásoknak.³⁴

2000. december 31-éig az offshore társaságok mentesültek a társaságiadó-előleg megfizetése alól, ezt követően azonban már őket is terhelte az adóelőleg-fizetési és a feltöltési kötelezettség. Az utóbbi alapján – a törvény hatálya alá tartozó többi társasághoz hasonlóan – minden év december 20-áig be kellett fizetniük az évi várható társasági adó 90 százalékát.

³³ Porohnavec[2006]

³⁴ Szaniszló[2005]

2.3.2.2 Osztalékadó

A Gt. 141. §-a szerint „a társaság fennállása alatt a tag [...] a társaság számviteli jogszabályok szerint számított adózott eredményének a taggyűlés által felosztani rendelt részére (osztalék) tarthat igényt”. E definíció értelmében hazai bejegyzésű offshore cégből származó osztaléknak kizárólag külföldi címzettjei lehettek, hiszen a tagok körében nem szerepelhetett belföldi személy.

Az osztalékadónak megfelelő kiegészítő adó kulcsát a jogszabály 1997-ig 23 százalékbán határozta meg, erre is érvényes volt azonban az offshore társaságokat megillető 85 százalékos kedvezmény, így az effektív adóteher mindössze 3,45 százalék volt. Az 1996. évben elfogadott Tao. törvény azonban minden társaságra egységesen 20 százalékos osztalékadót írt elő, így azok a társaságok, amelyek adózására a magyar törvények irányadók (tehát nincs érvényben az adott országgal a kettős adóztatás elkerüléséről szóló egyezmény) 16,55 százalékos adókulcs-növekedéssel kényszerültek szembenézni.

A Tao. törvény 27. §-a 2003 óta mentesítette a külföldi illetőségű, osztalékban részesülő társaságot az osztalékadó megfizetése alól, amennyiben az két éven át folyamatosan legalább 25 százalékos részesedéssel rendelkezett a belföldi illetőségű társaság jegyzett tőkéjében. A részesedés részvénytársaság esetén csak névre szóló részvényekkel volt igazolható. Két évnél rövidebb részesedési időszak esetén a kifizető akkor nem volt köteles levonni az osztalékot, ha arra más személy kezességet vállalt. A 25 százalékos kritériumot 2005. január 1-jétől a jogalkotó 20 százalékra mérsékelte, majd 2006-tól teljesen eltörölte a társaságok részére fizetendő osztalék adóját.

Nemzetközi szerződések – így a későbbiekben tárgyalt kettős adóztatás elkerüléséről szóló egyezmények – felülbírálnak az osztalék törvényben szereplő meghatározását.³⁵

2.3.2.3 Helyi adók

1998. december 31-éig az offshore társaságokat ugyanolyan helyiadó-fizetési kötelezettség terhelte, mint az országban tényleges tevékenységet végző vállalkozásokat. Ez különösen a helyi iparüzési adó tekintetében volt kellemetlen (hiszen az offshore társaságok Magyarországon nem „üztek ipart”), ezért a legtöbb társaság igyekezett olyan székhelyet választani magának, amely nem, vagy csak igen alacsony mértékben alkalmazta ezt az adónemet. Így válhattak „helyi

³⁵ 2002/83 Adózási kérdés

adóparadicsommá” olyan, korábban gazdasági szempontból jelentéktelennek gondolt települések, mint az 1600 lakost számláló Pest megyei község, Újlengyel.³⁶ A jogalkotás az 1998. évi költségvetési törvényben rendezte a helyzetet, amely a külföldön tevékenységet végzőket a helyi iparűzési adóra vonatkozóan kivette a helyi adókról szóló 1990. évi C. törvény hatálya alól.

Az offshore státus megszűnésével kapcsolatos egyik legnagyobb probléma az iparűzési adó újbóli megjelenéséhez kapcsolódik, amelyet a központi kormányzat a kieső önkormányzati bevételekre való tekintettel vonakodik eltörölni, pedig ezzel jelentős mennyiségű külföldi tőkétől eshet el az ország. Ezen adónem az Európai Unió szabályozásába is ütközhet, mivel az csak egyetlen forgalmi típusú adó, az ÁFA kivetését engedélyezi a tagországokban.³⁷ A 2006. évi új adótörvény-csomagban már szerepel ugyan, a helyi iparűzési adó 2007. december 31-ével történő megszüntetése, ám a kieső bevételek pótlásával majd egy későbbi jogszabály foglalkozik.³⁸

2.3.2.4 Általános forgalmi adó

1996 végéig az (1992. évi LXXIV.) ÁFA törvény kifejezett rendelkezése okán a külföldön tevékenységet végzők nem tartoztak az általános forgalmi adó alanyai közé. A törvény 1997. évi módosításával azonban ez a kedvezmény megszűnt.

Mivel az offshore társaságok belföldi tevékenységet nem végeztek, ezért magyarországi ÁFA-fizetési kötelezettségük is csak egy speciális esetben, a belföldön adóztatható importszolgáltatások után volt. Ilyen például a szellemi terméknek minősülő jogok (szabadalom, védjegy, gyártási eljárás, stb.) kereskedelme.

Az általános forgalmi adóval kapcsolatos változások az Európai Unióhoz való csatlakozás időszakában jelentős nehézségeket jelentettek az offshore vállalkozások adminisztrációjával foglalkozó szakembereknek. Az egyes ellentmondások feloldása gyakran csak újabb törvénymódosítással vagy APEH irányelvek sorozatos kibocsátásával volt lehetséges.³⁹

³⁶ Makara[2003]

³⁷ Az iparűzési adó forgalmi voltáról megoszlanak a vélemények. E dolgozat készítése idején hozzávetőleg száz cég perli a magyar államot, amelyek összesen mintegy 35-40 milliárd forint értékben követelnék vissza a szerintük korábban jogellenesen beszedett iparűzési adót. A perek kimenetele függhet egy másik – szintén folyamatban levő – európai bírósági eljárás eredményétől. (Molnár[2006])

³⁸ HVG[2005]

³⁹ Porohnavec[2006]

2.3.2.5 Innovációs járulék

A Kutatási és Technológiai Innovációs Alapról szóló 2003. évi XC. törvény rendelkezése alapján a gazdasági társaságoknak – a kis- és mikrovállalkozásokat kivéve – 2004-ben 2, 2005-ben 2,5, 2006-ban 3 ezrelékes kulccsal kellett befizetést teljesíteniük a magyar gazdaság kiszámítható fejlődése érdekében. Problémát jelentett azonban, hogy az innovációs járulék alapját az iparüzési adó alapjának megfelelően kellett meghatározni, ez alól pedig az offshore társaságok 1999-től kezdve mentességet élveztek. Ésszerű lépés lett volna az innovációs járulék alól is felmenteni e cégeket, így ugyanis az adóalap kiszámítása jelentős adminisztrációs többletterhet rótt rájuk. Vitatható az is, hogy a kizárólag külföldön tevékenységet végző társaságoktól mennyiben volt méltányos a magyar gazdaság technológiai innovációjához való hozzájárulás címén külön járulékot szedni.

2.3.3 Társaságok alakulása és megszűnése

A külföldön tevékenységet végzők a társasági törvény (Gt.) és a cégtörvény alanyai voltak, ezért rájuk is az adott cégformának (kft. vagy rt.) megfelelő társasági jogi procedúrák voltak érvényesek, kiegészítve a külföldi részvételhez kapcsolódó sajátosságokkal.⁴⁰

2.3.3.1 Alakulás

A kedvezményes adózás érvényesíthetősége érdekében az offshore társaságoknál a szokásos alapítási teendők mellett intézkedni kellett a megfelelő adójogi nyilvántartásba vételről. A külföldön tevékenységet végzőkkel kapcsolatos adminisztratív teendőket 1996 végéig a Pénzügyminisztérium, 1997-től kezdve pedig az Adó- és Pénzügyi Ellenőrzési Hivatal Észak-budapesti Igazgatóságának Általános Főosztálya látta el.⁴¹ A nyilvántartásba vételhez szükséges feltételeket továbbra is a Tao. törvény rögzítette, ám a konkrét eljárási szabályokról évről-évre módosított APEH-utasítások határoztak.

Az előtársasági szakaszban levő, offshore-ként induló társaságoknak az adózás rendjéről szóló 1990. évi XCI. törvény (Art.) értelmében a fent megnevezett APEH-szervhez kellett benyújtaniuk az elkülönített nyilvántartásba vételre irányuló kérelmet az általános tételű eljárási illeték lerovása mellett. A már működő társaságok a székhelyük szerint illetékes APEH-igazgatóságnál kezdeményezhették az offshore

⁴⁰ Bartha-Fazekas-Harsányi-Miskolczi-Ujváriné[2003]

⁴¹ B. Szabó[2000]

nyilvántartásba vételt, ahonnan kérelmük 8 napon belül eljutott az Észak-budapesti Igazgatóságához. Ha a cég megfelelt a törvényi feltételeknek, akkor az illetékességváltáshoz kapcsolódó további teendőket már a budapesti APEH végezte el.⁴²

Az adóhivatali nyilvántartásba vétel célja és menete eltért a belföldön tevékenységet végző társaságokétól. Az utóbbiaknál kizárólag egyszerű regisztráció történt (hiszen a cégbíróság ellenőrizte az alapításhoz szükséges összes feltétel fennállását), míg offshore társaságok esetében az adóhivatalnak kellett megbizonyosodnia arról, hogy fennállnak-e a speciális státusznak megfelelő kritériumok. Emiatt az offshore cégek esetében nem működött az „egyablakos” bejegyzés intézménye, a nyilvántartásba vételhez mindenképpen külön fel kellett keresni az adóhatóságot is.⁴³

Az offshore szabályozás 1999. január 1-jétől néhány ponton módosult. Ekkortól lépett életbe a névre szóló részvényekről szóló rendelkezés (ld. 2.3.1.5 fejezetpont), valamint kis mértékben változtak a vezető tisztségviselőkre és a Magyarországon vezetett bankszámlára vonatkozó előírások is. Emiatt a már működő offshore cégeknek legkésőbb 1999. június 30-ig nyilatkozniuk kellett arról, hogy megfelelnek-e az új feltételeknek. A nyilatkozattétel elmulasztása esetén az adóhivatal törölte őket a külföldön tevékenységet végző társaságok nyilvántartásából.

2.3.3.2 Megszűnés

A belföldi offshore társaság megszűnésére a társasági törvényben foglalt általános szabályok voltak irányadóak azzal a megkötéssel, hogy a társaság elveszíthette offshore státuszát anélkül is, hogy jogalanyként megszűnt volna létezni. Ehhez elegendő volt, ha a 2.3.1 pontban felsorolt öt feltétel közül akár az egyiket rövid időre nem teljesítette.

Ha az APEH derítette fel a szabálytalanságot, akkor úgy tekintette, mintha a társaság a nyilvántartásba vételtől kezdve belföldi tevékenységet végző adóalanyként működött volna. Meg kellett tehát fizetnie a korábbi kedvezményes adók és az adott időszakban érvényes teljes társasági adó közti különbözet késedelmi kamatokkal és bírsággal megnövelt összegét. Ennélfogva a társaság menedzsmentjének és tagjainak elemi érdekük volt, hogy folyamatosan meggyőződjenek a feltételek fennállásáról, különös tekintettel az áttételes magyar tulajdonlás tilalmára.

⁴² Jágfai[2000]

⁴³ Bartha-Fazekas-Harsányi-Miskolczi-Ujváriné[2003]

Az offshore státusz elvesztése ugyanis akár a társaság tudta nélkül is bekövetkezhett abban az esetben, ha a tagjai között volt olyan részvénytársaság, amelyben 3 százalék fölé nőtt a magyar tulajdonlás aránya.⁴⁴ A tulajdonosok változása különösen nehezen volt követhető a Magyarországon ritka jelenségnek számító nyílt részvénytársaságoknál, igaz, az ilyen esetek felderítésére az adóhatóságnak is csak korlátozott eszköztár és kapacitás állt rendelkezésére.

Az offshore cégforma teljes megszüntetéséről egy igen eldugott helyen, az adókról, járulékokról és egyéb költségvetési befizetésekről szóló törvények módosításáról szóló 2002. évi XLII. törvény záró rendelkezéseiből értesülhetett a szakmai közvélemény. A 303. § 10. bekezdése szerint „2006. január 1-jével hatályát veszti a Tao. 4. §-ának 28. pontja, a Tao. 19. §-ának (2) bekezdése, a Tao. 29/B. §-ának (7) bekezdése. Az említett rendelkezéseket az adózó utoljára abban az adóévben alkalmazhatja, amelynek utolsó napja 2005-ben van”. Azon cégek tehát, amelyeknek üzleti éve egybeesett a naptári évvel, a 2005-ös üzleti év során még jogosultak voltak a kedvezményes adókulcsot alkalmazni. Kevésbé volt szerencsés például egy olyan cég, amely január 31-én zárta az üzleti évét, ennek ugyanis 2005 utolsó tizenegy hónapjában már 16 százalékos társasági adót kellett fizetnie.

2.3.4 Devizajogi státusz

A devizáról szóló 1995. évi XCV. törvény devizakülföldinek minősítette a külföldön tevékenységet végző társaságokat. A magyarországi devizaliberalizációt betetőző 2001. évi XCII. törvény ugyan hatályon kívül helyezte az 1995. évi devizatörvényt, 2. §-ában továbbra is a devizakülföldiek közé sorolta a „társasági adóról és az osztalékadóról szóló módosított 1996. évi LXXXI. törvény 4. §-ának 28. pontja alá tartozó társaságokat”, azaz a külföldön tevékenységet végzőket. Az offshore cégek tehát deviza és külkereskedelem vonatkozásában továbbra is a külföldiekkel megegyező jogi szabályozás alá estek.⁴⁵

A devizakülföldi státuszt annak elvesztése esetén nem lehetett „visszanyerni”, ilyen esetben tehát a társaság automatikusan és végérvényesen elveszítette az offshore státuszát is. Ezzel szemben a más okból elvesztett offshore státusz regenerálható volt. Ha az APEH elkülönített nyilvántartásából való törlését követően a cég az adott naptári éven belül jelezte az adóhatóságnak, hogy ismét maradéktalanul megfelel a Tao.

⁴⁴ Bartha-Fazekas-Harsányi-Miskolczi-Ujváriné[2003]

⁴⁵ Szaniszló[2005]

törvényben szereplő feltételeknek, akkor tovább élvezhette a kedvezményes adózás előnyeit – feltéve, hogy időközben nem veszítette el a devizakülföldi státuszát.

2.3.5 Számvitel

Az offshore társaságok a számviteli törvény hatálya alá tartoztak, így az egyes gazdasági események elszámolása általában azonos módszerrel zajlott, mint a belföldön tevékenységet végző cégek esetében.

2.3.5.1 A könyvelés devizaneme

Az 1991-ben elfogadott számviteli törvény (1991. évi XVIII. tv.) 19. §-ának értelmében a devizatörvény szerint devizakülföldinek minősülő társaságoknak az éves beszámolót és a könyveit magyar nyelven, a társasági szerződésben rögzített konvertibilis devizában kellett elkészítenie, illetve vezetnie.⁴⁶ Ez a megszorítás a forint konvertibilissá válásáig azt jelentette, hogy a már működő, a könyveit forintban vezető társaságnak az offshore nyilvántartásba vétellel egy időben át kellett térnie egy konvertibilis devizanemben történő könyvelésre.

Az áttérés menetét a számviteli törvény részletesen szabályozta. Az áttérés időpontjára mint mérlegfordulónapra vonatkozóan a társaságnak éves beszámolót (egyszerűsített éves beszámolót) kellett készítenie, és azt 90 napon belül a cégbíróságon letétbe helyeznie. A jóváhagyásra jogosult testület által elfogadott beszámoló mérlegében levő adatokat ezután át kellett számítani az áttérés utáni devizanemre. Az átszámítás napján készült, könyvvizsgáló által jóváhagyott mérleg alapján lehetett megnyitni az új főkönyvi számlákat. Ha egy társaság devizakülföldivé válása előtt a könyveit (nem konvertibilis) forintban vezette, akkor az áttérés fordulónapjának legkésőbb a státusz elnyerésének napjára kellett esnie.

A státusz elvesztését követően természetesen lehetséges volt a forintra való visszatérés, ekkor újból végre kellett hajtani a fent vázolt lépéseket. Az egyes főkönyvi tételek átváltását főszabályként a Magyar Nemzeti bank által közzétett hivatalos devizaárfolyamon kellett elvégezni. Az ettől eltérő eseteket a törvény külön felsorolta, ilyenkor átszámítási különbözet képzésére volt szükség. Ha az összevont átszámítási különbözet pozitív volt, akkor annak értéke a tőketartalékot növelte, ellenkező esetben az eredménytartalékot csökkentette. Így az áttérést követően fennmaradt a mérlegegyezőség, valamint a törvény által meghatározott korrekciók folytán a

⁴⁶ 75/1999. Számviteli kérdés

beszámolók továbbra is megbízható és valós összképet nyújtottak a társaság vagyoni helyzetéről.⁴⁷ A devizanemváltás a társasági törvény szerint nem minősült átalakulásnak, ám a számviteli törvény szerint ilyenkor új üzleti évet kezdett a társaság, ennek megfelelően kellett tehát elszámolni az év végi átértékeléseket, veszteségelhatárolást és más szokásos tételeket.

2.3.5.2 Adóbevallás

A fentiekkel nem teljesen konzisztens módon a Magyarországon bejegyzett offshore cégek könyvelésük devizanemétől függetlenül kizárólag magyar nyelven, forintban nyújthatták be az adóbevallásukat. A Tao. törvény 5. §-ának 8. bekezdése szerint a könyveit konvertibilis devizában vezető társaság az adó megállapításához szükséges adatokat a Magyar Nemzeti Bank által közzétett, az adóév utolsó napján érvényes hivatalos devizaárfolyamon volt köteles átszámítani. Olyan devizanemre, amelynek nem volt a Magyar Nemzeti Bank által jegyzett árfolyama, a Magyar Nemzeti Bank által az adóév utolsó napján közzétett, USA dollárban megadott árfolyamból kellett keresztárfolyamot képezni (az „egzotikus” devizák árfolyamait 1998 végéig az APEH tette közzé a Magyar Közlönyben).

2.3.6 Gyakorlati nehézségek

Az alábbiakban néhány olyan problémát mutatok be, amelyekkel az offshore társaságok mellett tevékenykedő számviteli, adózási és jogi szakértők szembesültek.

Az alkalmazási feltétel (2.3.1.3 fejezetpont) kimondta, hogy a vezető tisztségviselők, a felügyelő bizottsági tagok és az alkalmazottak többségének belföldi magánszemélynek kellett lennie. A gyakorlatban ez a feltétel értelmetlennek bizonyult, mivel főleges munkaerő felvételét tehetette szükségessé. Egy hazánkban tevékenykedő offshore társaság például kiterjedt külkereskedelmi tevékenységet végzett, amihez 12 országban alkalmazott képviselőket. Működése során a cégnek folyamatosan ügyelnie kellett arra, hogy az állományában minden naptári napon legalább eggyel több magyar legyen, mint külföldi. További probléma volt, hogy a törvény nem definiálta egyértelműen az alkalmazott fogalmát, így az Európai Unió területén kívül található külképviseleteken dolgozók (akikre a hazaitól eltérő munkaügyi szabályok vonatkoztak) jogállása nem volt tisztázott, ahogy az sem, hogy beleszámítanak-e az alkalmazási feltétel által szabályozott személyi állományba.

⁴⁷ Nagy[1998]

Nem volt egyértelmű a szabályozás a hazai bejegyzésű offshore társaságok külföldi szervezeti egységeinek elszámolási rendje, az adóalapot csökkentő tételek, a bizonylatok, dokumentumok formai és tartalmi kellékei tekintetében. A fenti cég példáján: az egyik keleti külképviselettől rendszeresen érkeztek cégjelzés és gyakran árura vagy szolgáltatásra vonatkozó megnevezés nélküli számlák, amelyek tartalmát a kinti főkönyvelő aláírásával igazolta. A számlákon szereplő tételek a tevékenység érdekében merültek fel, nem szerepeltek azonban rajtuk a magyar jogszabályoknak megfelelő formai elemek. A törvény alapján nem lehetett eldönteni ezek elszámolhatóságát.

Előfordult, hogy az offshore cég olyan országgal (pl. Türkmenisztán) kereskedett, ahol a helyi számviteli jogszabályok egyenesen megtiltották, hogy olyan kereskedelmi ügyletről, amelyről a szerződő felek által aláírt érvényes szerződés és teljesítésigazolások vannak, számlát is kiállítsanak.

A nehezen értelmezhető, gyakran késve beérkező bizonylatok, analitikák és a külföldi tulajdonosok által előszeretettel alkalmazott év végi „korrekciók” igen nehézzé tették a 2.3.2.1 pontban említett feltöltési kötelezettség teljesítését. Amennyiben a cég könyvelője bármely okból alulbecsülte a várható adó mértékét, a társaságot automatikusan mulasztási bírság terhelte, ami az esetenként többmilliárd forintos adókötelezettség mellett nem volt elhanyagolható tétel.

Színezte a feltöltési kötelezettség teljesítésének nehézségeit egy, a devizaárfolyamok kiszámíthatatlan változásából adódó probléma is. Az offshore társaságok könyveit a számviteli törvény adta lehetőséggel élve sok esetben devizában vezették, így az év végi beszámolók is devizában készültek. A magyar adóhatóságnak benyújtandó adóbevallásokban azonban nem szerepelhetett deviza, csak magyar forint. Az adótörvény szerint a társaság adókötelezettségeit az év végi záró MNB-árfolyamon volt köteles forintosítani, vagyis legkésőbb december 20-án fel kellett tölteni a társasági adót a december 31-i devizaárfolyam figyelembe vételével.

A külföldi szervezeti egységek eredeti iratait, bizonylatait a magyar jogszabályok szerint itthon, a külföldiek szerint a kinti telephelyen kellett volna tárolni. Egy adóhivatali ellenőrzés így valahol biztosan kellemetlen perceket szerzett a helyi személyzetnek.

A 2002. december 31-én hatályos Tao. törvény kötelező alkalmazása miatt nem voltak figyelembe vehetők az ezen időpont utáni változások, a számviteli törvény

vonatkozásában azonban nem volt ilyen előírás. Így egyes esetekben nem volt megoldható, hogy a könyvelés teljes mértékben alátámassza az adóbevallást.

A Magyarországon bejegyzett offshore társaságok külföldi tulajdonosai gyakran igen távolról, a hazai jogszabályokat nem ismerve vagy azokat semmibe véve hoztak üzleti döntéseket. Ez komoly nehézségeket jelentett a költségek elszámolásakor, egyes dokumentumok elkészítésénél és az előbbiekhöz kapcsolódó adózási következmények megjelenésénél.⁴⁸

2.4 Gazdaságpolitikai célok, előnyök és hátrányok

Az általunk tárgyalt időszak során Magyarország az aktuális politikai rendszertől függetlenül permanens tökeszegény állapotban volt, ezért a külföldi befektetők megnyerése mindvégig a gazdaság fejlődésének egyik zálogát jelentette. Az erre alkalmas cégformák bevezetésének hivatalos gazdaságpolitikai indoklásakor azonban gyakran eltértek a hangsúlyok.⁴⁹

2.4.1 Vegyes vállalat

Az 1970-es években a magyar gazdaságpolitika egyik nagy sikere volt, hogy a vegyes vállalatokra vonatkozó viszonylag liberális szabályozást a szocialista blokk országai közül elsőként sikerült bevezetnie hazánkban. A döntés hosszú távú hatásait jól példázza, hogy a külföldi befektetők által Magyarországra hozott tőke mennyisége egészen az ezredfordulóig rendre felülmúlta a külföldre exportált nyereség mértékét.

A vegyes vállalatok külföldi társtulajdonosaitól a működéshez szükséges források biztosítása mellett a nyugaton elterjedt fejlett technológiák, vezetési ismeretek meghonosítását várták a gazdasági szakemberek. Emellett hosszabb távú célként szerepelt egyes hiányzó iparágak kiépítése, a fejletlen szektorok erősítése, kutatási-fejlesztési központok létrehozása, valamint a belső kereslet élénkítése a magyar szállítók igénybevétele révén. Kínálati oldalon a minőség javulása, a versenyhelyzet növekedése járhatott pozitív makrogazdasági hatással.

A külföldi partnerek számára a vállalatalapítás nehézségeit bőven kompenzálták azon versenyelőnyök, amelyeket a külvilágtól elzárt KGST-piacra való belépés jelentett. A magyar piacra történő termelés esetén vám- és fuvar költségeik egy részét is

⁴⁸ Porohnavec[2006]

⁴⁹ Bartha-Fazekas-Harsányi-Miskolczi-Ujváriné[2003]

megtakaríthatták, az alacsony bérek pedig kedvező körülményeket jelentettek a munkaigényes iparágak számára.

A rendszerváltás után a vegyes vállalati forma lassan belesimult a magyar társasági jogba, amely egyre kevesebb diszkriminatív rendelkezést tartalmazott a külföldi befektetőkre nézve. A hazai gazdaságpolitika pedig egyenesen támogatta őket, többek között adókedvezményekkel, a helyi adók alóli mentesítéssel, valamint kedvezményes ingatlanok biztosításával. Külön kedvezményeket élveztek a zöldmezős beruházások, mivel ezek révén csökkenthető volt a 90-es évek közepén komoly problémaként jelentkező munkanélküliség.

2.4.2 Vámszabadterületi társaság

A vámszabadterületek létesítése általában véve hasonló gazdasági hozadékokkal járt, mint a vegyes vállalatok alapítása. A vámszabadterület sajátosságainál fogva emellett a cégforma alkalmas volt arra, hogy megkönnyítse a nemzetközi árumozgást, egyúttal hozzájáruljon egyes régiók gazdaságának élénkítéséhez. A fogadó országbeli partner számára egy közeli vámszabadterület nagyban elősegítette a készletezést, mivel lehetővé tette, hogy a szükséges áruból pontosan annyit és akkor vámoljon el, amennyire és amikor szüksége van.

Magyarországon a vámszabadterületek meghatározó szerepet töltek be a 90-es évek gazdasági – főként ipari – növekedésében. Egyes régiókban számottevően növelték a foglalkoztatást, valamint kedvező környezetet teremtettek a *just in time* szállítási rendszert kedvelő (különösen a járműiparban tevékenykedő, illetve távolkeleti) befektetőknek. A nagy felvevőpiacot jelentő gyárak vámszabadterületekre települő szállítói automatikusan „húzták” maguk után a konkurens cégeket, mivel azok csak így maradhattak versenyképesek. Az állam számára az ily módon kieső vámbevételek költségvetésre mért hatását ellensúlyozták a megnövekedett foglalkoztatottságból származó társadalombiztosítási, nyugdíjjárulék- és személyijövedelemadó-bevételek, a növekvő nyereségadókból származó bevétel, az importált technológiai innovációk értéke, valamint az ezekből származó politikai tőke.

2.4.3 Offshore társaságok

A külföldi befektetők kedvezményes adóztatásának bevezetésekor két hivatalos indok merült fel: új munkahelyek teremtése, valamint a külföldi tőke idecsalogatása.⁵⁰ Az előbbi elképzelés a gyakorlatban nem vált valóra. Az offshore társaságok a kötelező létszámkeretek betartásán túl nem törekedtek jelentős számú hazai munkaerő felvételére. Tevékenységük miatt erre nem is volt szükség, hiszen a törvény szerint csak külföldön történő kereskedelemmel és szolgáltatásnyújtással foglalkozhattak. Mindkettőhöz előnyösebb külföldieket alkalmazni.

A tőke idecsalogatásában már nagyobb sikereket könyvelhettünk el. Magyarország kedvező földrajzi helyzete, a térségben fejlettnak számító infrastruktúrája, a magas szinten képzett, nyelveket jól beszélő szakértők jelenléte, a kedvező adókulcsok, valamint előnyös nemzetközi szerződései (különösen a kettős adóztatás elkerüléséről) kíváncsok környezetnek bizonyultak az itt megtelepülni vágyó offshore társaságok számára. Az államkassza kezdetben ugyan nem sok hasznot látott belőlük, ám az offshore társaságok által befizetett minden egyes forint „talált pénz” volt, hiszen ezek a cégek alig terhelték a központi infrastruktúrát, nem rontották a hazai vállalkozói szféra esélyeit (sőt, pótlólagos piacot teremtettek számukra), valamint fenntartásukhoz minimális központi adminisztráció is elegendő volt.

Az offshore egyik vitathatatlan nyertesének a hazai pénzügyi-számviteli, valamint jogi szolgáltató szektort tekinthetjük, hiszen a törvény értelmében kötelező volt magyar szakembereket alkalmazni ezeken a területeken. A bonyolult szabályok, értelmezési nehézségek, problémák miatt az offshore társaságok általában több adószakértő és jogi tanácsadó, könyvvizsgáló szolgáltatásait is igénybe vették.

A székhelyeknek otthont adó reprezentatív irodaházak, valamint a külföldi vezetőket, képviselőket, alkalmazottakat kiszolgáló szállodák, éttermek is profitáltak a megnövekvő külföldi jelenlétből.

Néhány tényező azonban visszatartó erőként hatott az offshore helyszínt kereső külföldi tőkének. Ezek egy része hazánk nemzetközi szerződéseiből és a világgazdaságban elfoglalt helyzetéből következett, mások az átgondolatlan belső szabályozásból. Az előbbieik közé sorolható az a tény, hogy az anonimitás még részleges formában sem volt lehetséges az üzleti életben, valamint hogy minden bejegyzett társaság szigorú felügyeleti és könyvvizsgálati kontroll alá esett. A

⁵⁰ Vajda[1997]

foglalkoztatási feltétel (azaz a legalább 50 százalékban magyarokból álló személyi állomány) által okozott, a befektetőket visszatartó hatásért, illetve az offshore társaságok ebből adódó indokolatlan nehézségeiért (ld. 2.3.6 fejezet) azonban kizárólag a törvényalkotók tehetők felelőssé.

Magyarország számára egyértelműen sikertörténetnek bizonyult az offshore szektor kialakítása, ennek ellenére szólnunk kell annak hátrányairól is. A külföldön tevékenységet végző társaságok ugyan növelték a költségvetési bevételeket, tartósan mégsem hoztak pótlólagos tőkét Magyarországra, mivel az adózott nyereségük nagy részét újrabefektetés helyett a lehető legrövidebb úton kivitték az országból (ehhez hozzájárult az alacsony osztalékadó és a nemzetközi tőkeáramlás liberalizációja). A hazai vállalkozásokat is csak egyes részterületeken segítették, nem teremtették azonban meg a termelési és értékesítési együttműködés, a valódi szinergia lehetőségét. Az alacsony offshore adókulcsok és a kettős adóztatás elkerülésére szolgáló nemzetközi szerződések révén hazánk szembekerült több nemzetközi szervezettel, köztük az Európai Unióval és az OECD-vel is (bővebben ld. 2.6.3 fejezet). A nemzetközi kritika hatása ráadásul jelentkezhet a komoly tőkét megmozgató befektetők bizalmának megingásában is, teret engedve ezzel a spekulatív tőke előretörésének. Hosszú távon ez öngerjesztő folyamat lehetett volna – a hazai offshore története azonban nem volt hosszú távú.⁵¹

⁵¹ Huszár[2003]

2.5 Gazdasági teljesítmény

Ebben a fejezetben az offshore társaságok alig több mint egy évtizedes történetét mutatom be egy makroközgazdász szemüvegén keresztül. Képzeletbeli szakértőmnek a téma mélységéhez és érdekességéhez képest sajnos igen kevés konkrét statisztikai adat áll rendelkezésre az elemzéshez, hivatalos közlések hiányában csak egyes újságcikkekben, gazdasági folyóiratokban megjelent számokra támaszkodhat. Ezek között azonban gyakran jelentős eltérések találhatók, feltehetően azért, mert az adatsorok nem egységes módszertan szerint készültek. Nem mindegy például, hogy egy éves adat év eleji, év végi állapotot, vagy éppen valamely középértéket tükröz. A megjelent adatok megbízhatatlanságánál nagyobb probléma, hogy egyes cikkek szerzői – talán a téma hirtelen támadt népszerűsége miatt – nem mindig törekedtek állításaik tudományos megalapozására.

A fenti nehézségek nem jelentik azonban akadályát annak, hogy átfogó képet alkothassunk az offshore társaságok gazdasági teljesítményéről.

2.5.1 Az offshore társaságok száma

A Magyarországon bejegyzett offshore cégek száma kezdetben alulmúlta a várakozásokat. Az adóhivatal statisztikaiban a több mint egymillió hazai vállalkozáshoz képest a „kerekítési hiba” nagyságrendjét tette ki az 1995 végéig alapított kb. 80 külföldön tevékenységet végző társaság (a táblázatban található adat ennél lényegesen kisebb, mivel az a már bejegyzett cégek számát mutatja). A kedvező tapasztalatokkal hazatérő „első fecskék” után azonban megérkeztek a tőkeerős befektetők is, így 1999-re már igen jelentősen megnövekedett az offshore cégek gazdasági súlya.⁵² A befektetői bizalom megerősödésében az is közrejátszott, hogy Magyarország gazdasága az 1995-ben bevezetett stabilizációs intézkedések hatására egyre határozottabb növekedési pályára állt.

⁵² Mezei[2002]

	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000
Társas vállalkozások (ezer db)*	224	262	304	339	378	389	412
Éves növekedés (%)**	-	17	16	12	12	3	6
Offshore társaságok (db)	10	45	70	145	220	300	450
Éves növekedés (%) **	-	350	56	107	51	36	50
Alapítói vagyon (milliárd Ft)	0,2	1,1	2,7	19,4	47,5	1450	2575
Átlagos tőkeérték (millió Ft/db)	20	24,5	38,5	133,8	215,9	4833,3	5722,2

2. táblázat: Magyarországon bejegyzett társas vállalkozások és offshore társaságok száma és vagyona (1994-1999)⁵³

A 2. táblázatból látható, hogy az offshore társaságok számának növekedési üteme az ezredfordulóig bőven meghaladta a hazai társaságok számának változását, az adatok között azonban erőteljes hullámváz mutatkozik. Ennek oka – ami a táblázatból nem olvasható ki –, hogy kezdetben igen erős volt a fluktuáció: a megszűnések és új alapítások 40 százalékos arányt tettek ki az állományon belül.⁵⁴

Érdemes még megjegyezni, hogy a külföldön tevékenységet végző társaságok döntő többsége a nemzetközi gyakorlattól eltérően a korlátolt felelősségű társasági formát választotta: 1997 decemberében mindössze 2-3 offshore részvénytársaság működött.⁵⁵ Ez a tendencia feltehetően ellentétes volt a törvényalkotó eredeti várakozásaival, hiszen a társasági törvény részletekbe menően szabályozta az utóbbi cégforma offshore változatát is.

2.5.2 Tevékenységi körök

A törvény szerint minden Magyarországon bejegyzett offshore társaság tetszőleges tevékenységet végezhetett, amennyiben az nem minősült pénzügyi vagy kiegészítő pénzügyi szolgáltatásnak. Nem volt lehetséges tehát például offshore bank alapítására, noha laikus sajtóértékelések szerint működött ilyen Magyarországon.⁵⁶

A 3. táblázatból jól látható, hogy a törvény adta szabadságot igen koncentrált módon használták ki a különleges jogállású társaságok.

⁵³ Pitti[2002], kiv. * www.ksh.hu, ** saját számítás

⁵⁴ Pitti[2002]

⁵⁵ Vajda[1997]

⁵⁶ Varga[1995]

Ágazat	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Feldolgozóipar	2	2	3	2	3	3
Építőipar	1	1	2	3	5	5
Kereskedelem	62	138	241	293	289	286
Szállítás, posta, távközlés	0	0	4	5	6	8
Pénzügyi tevékenység	0	15	75	86	112	128
Ingatlanszolgáltatás	33	74	137	174	193	222
Egyéb	3	12	20	23	24	28
Összesen	101	242	482	586	632	680

3. táblázat: Magyarországon bejegyzett és ténylegesen működő offshore cégek ágazat szerinti összetétele (1998-2003)⁵⁷

Az ezredforduló idején a kereskedelem (a statisztikai nyilvántartás szerint ide tartozik a járműjavítás is) és az ingatlanügyek voltak a legnépszerűbb offshore üzletágak. A legnagyobb tőkeösszegeket hozó társaságok körében azonban a pénzügyi tevékenységek közé sorolt „egyéb hitelnyújtás” volt a leggyakoribb, ami általában egy adott cégcsoport tagjai közötti finanszírozási kapcsolatot takart. A vállalatközi hitelezés mellett ez a kapcsolat az anyacég által megbízott holding formáját is ölthette, de a magyar társaságok akár kölcsönfelvevő szerepet is betölthettek a cégcsoporton belül.

Jellemző offshore tevékenység volt még a zenei és filmjogok adásvétele, illetve a gyártási licencekkel folytatott kereskedelem, mivel a magyar társaság által kifizetett jogdíjak akár adómentesekké is válhattak, ha azokat olyan országba továbbították, amellyel hazánk korábban ilyen tárgyú egyezményt kötött.⁵⁸

A társaságok tevékenységével kapcsolatos nyilvánosan elérhető adatokat kritikusan kell kezelni, ugyanis a magyar társasági törvény az engedélyköteles tevékenységektől eltekintve nem korlátozta a társasági szerződésben rögzíthető tevékenységek számát és minőségét.⁵⁹ Emiatt elterjedt gyakorlat volt, hogy az alakuló cég – az esetleges későbbi költséges társaságiszerződés-módosítást megelőzendő – minden lehetséges tevékenységet felvett a portfóliójába. A valódi főtevékenység elkülönítése azért is különösen nehéz, mert az offshore cégek jelentős része (különösen a holding társaságok) elsősorban pénzügyi eredmény elérésére törekedett, üzletszerű

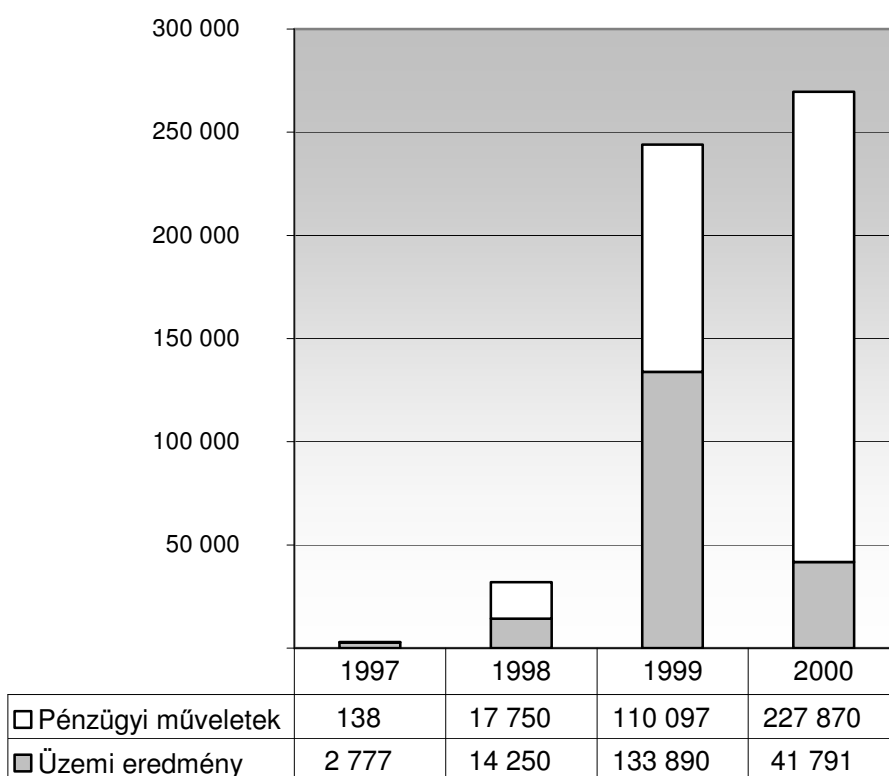
⁵⁷ Pitti[2005] in: Gáspár[2005]

⁵⁸ Makara[2003]

⁵⁹ A Gt. 2006. évi – e dolgozat írásakor még nem hatályos – módosítása már részben kezeli a problémát: a főtevékenységen kívül nem követeli meg a többi tevékenység szerepeltetését a társasági szerződésben.

tevékenységet alig folytatott. Olyannyira jellemző volt ez a tendencia, hogy az offshore társaságok 2000. évi pénzügyi műveletekből származó eredménye csaknem felét tette ki az összes vállalkozás – beleértve a pénzintézeteket is – pénzügyi eredményének.⁶⁰

A 4. táblázat alapján nyomon követhető, miként vették át fokozatosan az üzleti tevékenység szerepét az offshore társaságok által végzett pénzügyi műveletek. Az üzemi eredmény csökkenésének az is lendületet adott, hogy a társaságok egyre nagyobb arányban írtak le bevételeikkel szemben olyan költségeket, amelyeket a cégcsoporton belüli transzferár-képzésnek megfelelően határoztak meg. Az itthoni adóalap csökkentése mellett ez jó módszer volt az érdekeltségi körön belüli társaságok nyereségeinek elosztására. A hazai, egyre inkább megengedő joggyakorlatnak köszönhetően már az sem volt akadály, hogy szigorúan értelmezve ezek a cégek pénzügyi szolgáltatásokat nyújtottak: védekezésük szerint mivel tevékenységüket kizárólag külföldön végezték, nem terjedt ki rájuk a 1996. évi CXII. törvény hatálya.

4. táblázat: Offshore társaságok üzleti és pénzügyi eredményei
1997-2000 (millió Ft)⁶¹

⁶⁰ Pitti[2002]

⁶¹ Pitti[2002] táblázatai alapján

2.5.3 Nemzetgazdasági hatások

Az offshore társaságok a bevezetés első néhány évében mind számuk, mind a központi bevételekre gyakorolt hatásuk tekintetében szinte észrevehetetlenek voltak. Jelentős változás 2000-ben következett be, amikor egyértelművé vált, hogy a kedvező adózási státusz legkésőbb 2005 végéig megszűnik. Ekkor hirtelen több mint 200 új társaság jött létre, csaknem kétszer annyi, mint a megelőző évben.⁶² Az „alapítási láz” és a korábbi szereplők magabiztosabbá válása megtette a hatását a központi bevételekre. Ezt tükrözi az APEH adófolyószámlákon szereplő befizetések ugrásszerű növekedése, amit az 5. táblázatban követhetünk nyomon.

Év	Nyitó	Terhelés	Jóváírás	Kiutalás	Befizetés	Záró
1999	-12,0 * -3,6	275,0 50,8	-0,6 -18,1	55,9 9,6	357,3 43,9	-39,0 -5,1
2000	-39,0 * -5,1	1 357,4 232,8	-53,7 -107,9	37,4 8,8	1 768,8 140,3	-456,7 -11,8
2001	-456,7 * -11,8	13 386,0 290,1	-1 384,0 -59,0	16,0 41,3	19 271,5 515,2	-7 710,1 -254,6

5. táblázat: Offshore gazdálkodók összesített folyószámla egyenlege társasági adó és osztalékadó, valamint az összes többi adónemre (millió forint)⁶³

A növekedést mérhetjük az offshore társaságok jegyzett tőkéje segítségével is, amely a kezdeti néhány milliárd forintról 2000-re 2 576 milliárd forintra emelkedett. Az ezt megelőző 3 évben az offshore társaságok alapítói vagyona több mint 55-szörösére nőtt, míg ugyanezen időszakban a hazai vállalkozások tőkéje mindössze 25 százalékkal gyarapodott. Ehhez mérten emelkedett az offshore cégek vagyonának a vállalkozások összes vagyonához viszonyított mértéke. Az 1998-ban alig mérhető 0,5 százalék körüli értékről 2000-re több mint egyharmadosra (34,7 százalék) nőtt ez az arány⁶⁴.

⁶² Nagy[2002]

⁶³ Mezei[2002], * Valamennyi adó és járulék TAO kivételével összesen

⁶⁴ Berta[2002]

Megnevezés	1999	2000	2001	2002	2003
Nettó árbevétel	114 583	302 875	432 669	431 205	1 041 571
Adózás előtti nyereség	120 375	269 243	382 791	375 895	485 483
Adózás előtti veszteség	104 413	82 153	10 844	119 698	23 436
Adózás előtti egyenleg	15 962	187 090	371 947	256 197	462 047
Adófizetési kötelezettség	1 404	7 878	10 841	10 443	13 049
Saját tőke	1 770 010	4 850 064	6 668 511	6 897 564	6 897 564
Jegyzett tőke	1 408 069	2 575 734	2 988 629	2 836 679	2 792 496

6. táblázat: Magyarországon bejegyzett és működő offshore vállalkozások fő pénzügyi adatai 1999-2003 (millió forint)⁶⁵

Az adóbevételek is jelentősen emelkedtek a fent vizsgált két időpont között. Amíg az 1998-ban elkönyvelt 404 milliárd forintos összbevétel után mindössze 1,3 milliárd forint társaságiadó-bevétel folyt be az államkasszába, addig a 2000-ben teljesített több mint 302 milliárd forintos bevétel már 7,9 milliárd forinttal növelte a társaságiadó-bevételeket, ami az 1999-es adatnak is csaknem hatszorosa volt. Összehasonlításképpen: az összes hazai vállalkozás 2001-ben 270 milliárd forint társasági adót fizetett be úgy, hogy rájuk – adóalap-csökkentő tételek nélkül – az offshore cégekhez képest hatszoros adókötelezettség volt érvényben.

Az ezredforduló után az offshore társaságok aktivitása tovább nőtt, feltehetően a néhány évvel korábban bejegyzett társaságok is ekkor kezdtek intenzívebb tevékenységet kifejtetni, valamint kedvezőbbé tette a befektetői légkört az iparüzési adó eltörlése is. A társaságok száma 2001-ben így további egyharmaddal emelkedett, társasági és osztalékadójuk összege pedig meghaladta a 19 milliárd forintot. (Ez a pluszbevétel igen jól jött, mivel a nyugdíj adómentessé válása abban az évben 17 milliárd forintos kiesést okozott a központi költségvetésnek.)⁶⁶

A hazai offshore piacon kezdetben a kelet-európai – különösen orosz, ukrán – befektetők domináltak, hamarosan megjelentek azonban a tőkeerős nyugati befektetők. A tulajdonosi kör vizsgálatánál azonban nem járhatunk el teljes bizonyossággal, mivel az offshore szektorban igen jellemzőek voltak a bonyolult, gyakran követhetetlen tulajdonosi struktúrák. Annyi azonban kijelenthető, hogy elsősorban azon országokból érkeztek befektetők, amelyekkel Magyarország korábban a kettős adóztatás

⁶⁵ Pitti[2005] in: Gáspár[2005]

⁶⁶ Nagy[2002]

elkerüléséről szóló egyezményt kötött. E megállapodásoknak a tevékenységi körök meghatározásában is komoly szerepük volt.

Az amerikai kontinensről származó befektetések folyamatos növekedése jól nyomon követhető a 7. táblázat alapján. A tendencia az ezredforduló után tovább erősödött; 2003 elejére a 100 millió USA dollárt meghaladó jegyzett tőkéjű 23 offshore társaság tulajdonosai az egyetlen izraeli kivételével mind Nyugat-Európából és Észak-Amerikából kerültek ki. A kanadai befektetők körében különösen népszerűvé vált a magyar offshore, hiszen az említett 23 cégből 18, az egymilliárd USA dollárnál nagyobb jegyzett tőkéjű 5 társaság közül pedig 4 kanadai érdekeltségű volt.⁶⁷

A táblázat adatai és a témában lefolytatott kutatások alapján valószínűsíthető, hogy Magyarország közvetítő szerepkört töltött be az amerikai és európai befektetők között, valamint az Európai Unión belül és a közép-kelet-európai országok körében.⁶⁸

Ország / régió	1997	1998	1999	2000
Nyugat-Európa	43,4	42,8	41,3	40,1
Amerika – Kanada	6,3	7,9	12,6	14,6
Holland-Antillák	2,6	3,1	3,4	3,6
Ciprus	8,8	9,4	8,8	8,9
Panama	2,7	2,9	2,5	2,2
Málta	1,2	1,6	2,1	2,3
Közép-Kelet Európa	11,4	10,0	8,5	7,7
Ismeretlen	23,6	22,3	20,8	20,6
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0

7. táblázat: Magyarországon bejegyzett offshore vállalkozások gazdasági tevékenységének földrajzi irányultsága (adatok %-ban)⁶⁹

⁶⁷ Makara[2003]

⁶⁸ Pitti[2002]

⁶⁹ Pitti[2002]

2.6 Az offshore megítélése

Az offshore-hoz a köznapi kommunikáció szintjén számos előítélet társul. A szó hallatán a rendszeres újságolvasás szintjén tájékozott embereknek legtöbbször a pénzmosás, a drogkereskedelem és a szervezett bűnözés, de jobb esetben is az adócsalás, az „ügyeskedés” jut eszükbe. E kriminalizált jelentéstartalom kialakításáért a felszínes tömegtájékoztatás mellett egyes politikai irányzatok is felelőssé tehetőek, amelyek az általános tájékoztatatlanságot kihasználva ellenfeleiket azok külföldi érdekeltségeinek rossz színben való feltüntetésével próbálják lejáratni.⁷⁰ A hazai offshore iránti nemzetközi érdeklődés növekedésével elterjedt újságírói közhely lett Magyarországot „adóparadicsomnak” és „pénzmosodának” aposztrofálni, amely kijelentések amellett, hogy jórészt megalapozatlanok voltak, súlyos károkat okoztak az ország megítélésének.⁷¹

Hasonló tendencia a nemzetközi kommunikációban is megfigyelhető, ezért ma már egyetlen állam jogrendszerében sem találjuk meg az *offshore* kifejezést, helyette eufemisztikus körülírásokkal találkozhatunk, mint amilyen Magyarországon a *külföldön tevékenységet végző*.

2.6.1 Nemzetközi támadás az offshore ellen

Az offshore központokban bekövetkezett botrányok – többek között a man-szigeti BCCI és a guernsey-i Barings Bank összeomlása – felhívták a nemzetközi szervezetek figyelmét a korlátlan és szabad világszintű tőkeáramlás, valamint a szabályozatlan piacok veszélyeire. Ez a folyamat hívta életre a bázeli Pénzügyi Stabilitási Fórumot (FSF), valamint erősítette meg a Nemzetközi Valutaalap (IMF) Nemzetközi Monetáris és Pénzügyi bizottságát.⁷²

A kedvezőtlen hangulatot az ENSZ és az OECD is erősítették, amelyek időről-időre „feketelistákat” bocsátottak ki a káros adóztatási gyakorlattal (harmful tax practices), illetve nem megfelelően együttműködő pénzügyi rendszer fenntartásával vádolt országokról.

Az OECD egy 1998-ban elkészült jelentése részletesen leírta azon helyzeteket és tevékenységeket, amelyek más államok fiskális helyzetére káros hatást gyakorolnak. Ez

⁷⁰ Index.hu[2004]

⁷¹ B. Szabó[2000]

⁷² Szaniszló[2005]

a dokumentum még nem tartalmazott konkrét országokat, mindössze a jelenséget összegezte, valamint javaslatokat tett a káros hatások kiszűrésének kormányzatok által alkalmazandó módszereire.⁷³ 2000-ben újabb jelentés látott napvilágot, amely már 47 káros adórendszert működtető államot nevezett meg, köztük 35 Európán kívüli adóparadicsomot.⁷⁴ A követelések között elsősorban a pénzügyi folyamatok teljes átláthatóvá tétele és a károsan alacsonynak ítélt társaságiadó-kulcsok megszüntetése szerepelt. Az erőteljes nemzetközi fellépés és a kilátásba helyezett intézkedések hatására 2004-ig szinte minden, a listán közzétett ország módosította adózással és adatvédelemmel kapcsolatos jogszabályait. A folyamat nagy diplomáciai eredménye volt, hogy sikerült az OECD joghatóságán kívül eső államokra is komoly nyomást gyakorolni.

Az Európai Unió által 1997-ben kibocsátott magatartási kódex (Code of Conduct) felhívta a figyelmet arra, hogy egyes adóztatási gyakorlatok károsan befolyásolhatják a tagállamokon belül zajló gazdasági versenyt. Ilyenek különösen:

- olyan effektív adókulcsok alkalmazása, amelyek lényegesen alacsonyabbak az adott országban általánosan érvényes adókulcsoknál;
- kizárólag nem rezidensek számára biztosított adókedvezmények;
- olyan tevékenységek kedvezményes adó általi ösztönzése, amelyek a nemzetgazdaságtól való elkülönültségük miatt nincsenek hatással az összevont nemzeti adóalapra;
- valós gazdasági tevékenység hiányában adott adókedvezmények;
- nemzetközi vállalatcsoport tagjai által termelt nyereség kedvezményes meghatározása; valamint
- az átláthatóság hiánya.⁷⁵

A magatartási kódex ugyan jogilag nem volt kötelező érvényű a tagállamokra nézve, gyakorlati szempontból azonban komoly elkötelezettséget jelentett, hiszen az Unió gazdasági és pénzügyminisztereit tömörítő ECOFIN jóváhagyásával született. A dokumentum két fő célkitűzést deklarált: a káros adóverseny visszaszorítását, valamint

⁷³ OECD[1998]

⁷⁴ Mózes[2003]

⁷⁵ EU[2005]

azt, hogy az EU megakadályozza minden, a későbbiekben tervezett versenykorlátozó adótörvény életbe lépését.

Az OECD és az EU tehát nem az offshore tevékenység ellen emelt szót. A hangsúly mindkét esetben a versenytorzító – vagy éppen a tagállamok érdekeit sértő – adóztatási gyakorlatok kiküszöbölésén volt. Az offshore mint cégforma egyik nagy nemzetközi szervezetben sem esik restriktív szabályozás alá.⁷⁶

2.6.2 Magyarország mint adóparadicsom?

Korábban már említettem, hogy 1994 és 2005 között több mértékadó hazai és külföldi sajtóorgánum tartotta Magyarországot adóparadicsomnak, illetve a pénzmosás melegágyának. Ezek a vádak azonban felszínes ismeretek alapján, esetleg gazdasági vagy politikai megfontolásból születtek. Objektív szemmel nézve az offshore társaságoknak nyújtott magyar gazdasági környezet nem volt összevethető a sok éve működő valódi adóparadicsomokban tapasztalható körülményekkel.

A magyar offshore szabályozás nem túl liberális jellege és a meglehetősen komoly adminisztrációs terhek a 1.4.2 fejezetben megismert négy kategória közül hazánkat egyértelműen az *alacsony adózású országok* körébe sorolja. Kérdés, hogy státuszukat elvesztő volt offshore cégek nagy részének közterheit mérséklő 2006-tól érvényes új adózási feltételek elégségesek-e ahhoz, hogy Magyarország *onshore adóközpont* maradjon. Reményt nyújthat erre, hogy hazánk több mint 60 országgal írt alá a kettős adóztatás elkerüléséről egyezményt (ld. 3.2.2 fejezetpont).

A fent hivatkozott, több szempontot figyelembe vevő rendszerezésnél valamivel egyszerűbb, szintén széles körben osztott nézet szerint adóparadicsomnak számítanak mindazon területek, ahol a társasági nyereségadó kulcsa 10 százalék alatt van.⁷⁷ Ezt a definíciót alkalmazza az OECD is a káros adóverseny ellen folytatott küzdelme során, valamint az Európai Unió magatartási kódexében is hasonló meghatározással találkozhatunk.⁷⁸

Magyarországon eleinte a minden társaságra érvényes 36 (később 18) százalékos társaságiadó-kulcsból a külföldi befektetők egy csoportja 85 százalékos adókedvezményt kapott. Ez nem jelentett paradicsomi adórendszert, mivel a fenti meghatározásban nem effektív adókulcs szerepel (ami egyes adó- és adóalap-csökkentő

⁷⁶ Huszár[2003]

⁷⁷ Vajda[1997]

⁷⁸ Molnár[2003]

tételekkel kapcsolatban értelmezési bonyodalmakhoz vezetne). 1997-től kezdve azonban – egy nem túl taktikus módosítást követően – egységesen 3 százalékos offshore adókulcsot írt elő a törvény, ami bőven alulmúlja a 10 százalékos küszöböt.

Szakértők egy csoportja szerint azonban nem szabad ennyire egyértelmű határokat húzni, illetve az adó mértéke mellett érdemes figyelembe venni mennyiségi szempontokat is.⁷⁹ Azaz nem mindegy, hogy a világ egy távoli szegletében levő kis szigeten offshore cégek tízezrei működnek, vagy egy fejlett pénzügyi és ellenőrzési rendszerrel felszerelt közép-európai országban néhány száz.

2.6.3 Magyarország megítélése

Magyarország sikeresen elkerülte az OECD és az Európai Unió feketelistáit, az anonim betétek jelenléte miatt felkerült azonban a FATF (Financial Action Task Force) 2001-ben kibocsátott listájára. Hazánk azzal hívta fel magára a nemzetközi pénzmosás megakadályozását célzó nemzetközi szervezet figyelmét, hogy a terrorizmus elleni világméretű küzdelem első hónapjaiban még engedélyezte az anonim betétek birtoklását.

Az uniós csatlakozási tárgyalások során Magyarország ugyan már korábban ígéretet tett az anonim betétek nevesítésére, illetve megszüntetésére, ez a folyamat azonban csak a csatlakozás időpontjával zárult le, addig tehát a FATF olvasatában nem együttműködő országnak számított. A 2002-ben életbelépő pénzmosásellenes törvény és más előremutató törekvések hatására a FATF dicséretben részesítette hazánkat, majd eltávolította a listáról.

A hazánkat ért adóparadicsomi vádak idejében megkezdett nemzetközi lobbytevékenységgel talán megelőzhetőek lettek volna, ahogy az sikerült Hollandiának vagy Luxemburnak, amelyek éppoly joggal voltak tekinthetők adóparadicsomnak, mint Magyarország.⁸⁰ Az ellenzék által folyamatosan támadott, burkoltan pénzmosással vádolt hazai offshore társaságok azonban a politikai elit számára egyre nemkívánatosabbnak mutatkoztak.

Az uniós csatlakozási tárgyalások során a magyar gazdaságpolitika elfordult az offshore társaságoktól, társaságiadó-kulcsukat 1 százalékkal megemelte, valamint rögzítette az offshore státusz 2005 végével való eltörlését.

⁷⁹ Vajda[1997]

⁸⁰ Vajda[1997]

2.7 Elképzelések az offshore továbbélésére

Az offshore státusz majdani megszűnésének rémképe szakmai körökben nagyfokú intellektuális pezsgést indított el. Szinte minden érintettnek támadt olyan ötlete, amely biztos módszert jelentett volna a külföldön tevékenységet végzők hazánkban tartására. Az alábbiakban ezen elgondolások közül ismertetem a legnépszerűbbeket.⁸¹

- *Az egységes adókulcs leszállítása.* 12 százalék körüli társaságiadó-kulcs a megfelelően kialakított kedvezmények rendszerével gyakorlatilag a ciprusi modell további adaptálását jelentette volna. A meglévő cégek befizetésének csökkenése azonban érzékenyen érintette volna a központi bevételeket, még akkor is, ha hosszabb távon kifizetődőnek bizonyulhat az adókulcs csökkentése.
- *Offshore politikából regionális politika.* Az Európai Unió által elfogadott gyakorlatnak számít az elmaradott térségeket a szokásosnál nagyobb kedvezményekkel illetni (ilyen esetekben általában elnézőek a versenytorzító eszközökkel szemben is). Egy alacsony adózású terület kialakítása kiváló eszköz lett volna Kelet-Magyarország egyes régióinak gazdasági-infrastrukturális fejlődésének előmozdítására.
- *Vámszabadterületek átalakítása.* A korábban tárgyalt vámszabadterületi szabályozás ellen egyetlen nemzetközi szervezet sem emelt szót, értelemszerű lett volna tehát az offshore társaságokat a már meglévő vámszabadterületekre „száműzni”. Más EU-tagállamok is alkalmazzák ezt a gyakorlatot: Spanyolország a Kanári-szigeteken, Portugália Madeirán tart fent kedvezményes adózású területet.
- *Megszüntetés helyett alapítási tilalom.* A tervezet szerint a már létrejött társaságok változatlan feltételekkel működhetek volna tovább, ám új offshore cég bejegyzése nem lett volna lehetséges. Ez a megoldás amellett, hogy igazságtalan helyzetet idézett volna elő, nem kezelte volna érdemben a problémát, hiszen a jogszabály kihirdetésekor, annak hatályba lépése előtt feltehetően számos „alvó” offshore társaság alakult volna.

⁸¹ Huszár[2003]

3. Az offshore után...

2006. január 1-jével megszűnt a *külföldön tevékenységet végző* státusz a magyar jogrendszerben. A korábbi offshore cégek ettől kezdve adóalanyként nem esnek különös besorolás alá, társasági és adójogi szempontból a többi hazai társasággal azonos feltételek érvényesek rájuk. Ezzel párhuzamosan megszűntek a kedvezményes státusz feltételül szabott törvényi korlátozások is, így a tulajdonosi körre és a társaság személyi összetételére vonatkozó valamennyi előírás. Lehetővé vált továbbá, hogy a társaság tetszőleges tevékenységet, akár belföldön is végezzen.

Az új helyzet mégsem kedvező a volt offshore társaságoknak, hiszen a társaságiadó-kulcs megnégyszereződését aligha kompenzálhatják azok az előnyök, amelyeket belföldi tevékenységet végzőként korábban is élvezhettek volna. A magyar adójog azonban 2006 elejétől néhány olyan paragrafussal bővült, amelyek segítségével e cégek adófizetési kötelezettségük mértékét a korábbi szinthez közelíthetik. Ennek elérése szakértői becslések szerint nem is szükséges: 5-6 százalékos reál adóterhelés már kellően vonzó lehet e cégeknek ahhoz, hogy hazánkban folytassák működésüket.⁸²

A következő fejezet áttekintést nyújt arról, hogy a megváltozott gazdasági környezetben milyen lehetőségek nyílnak az egykori offshore társaságoknak adózásuk optimálissá tételére.

3.1 Az adóalap csökkentése

A 2006. január 2-ától hatályos Tao. törvény 7. §-a a társaság passzív jövedelmei alapján három jogcímen engedi meg a társasági adó alapjának csökkentését: a tőkepiacon elért nyereség, a kapcsolt vállalkozástól kapott kamat és a kapott jogdíj alapján. Mindhárom bevételnek legfeljebb 50 százaléka érvényesíthető az adóalap csökkentésénél, valamint az első kettőt nem alkalmazhatják biztosítók, pénzügyi intézmények, befektetési vállalkozók és kockázati tőketársaságok (ezek a társaságok korábban offshore formában sem működhetek). Kiterjed viszont e két kedvezmény gazdasági társaságokon kívül az európai részvénytársaságokra, a szövetkezetekre, valamint a külföldi vállalkozókra.

⁸² Huszár[2003]

A fenti csökkentő tételek alkalmazásáról a társaság dönt, ám az ezek alapján együttesen levont összeg nem haladhatja meg az adózás előtti nyereség 50 százalékát.⁸³

3.1.1 Tőkepiacon végzett ügylet nyeresége

A tőkepiacról szóló 2001. évi CXX. törvény szerinti szabályozott piacokon végzett ügyletekből származó nyeresége (azaz az elszámolt bevételeinek elszámolt ráfordításokat meghaladó része) felével csökkenthető a társasági adó alapja. A törvény 5. §-ának 29. pontja szerint szabályozott piacnak minősül az Európai Unió bármely tagállamának tőzsdéje és minden más olyan piaca, ahol a kereslet és a kínálat meghatározott szabályok szerint koncentrálódik, valamint megfelel az alábbi követelményeknek:

- a piacra lépés és a kereskedelem valamely felügyeleti hatóság által jóváhagyott szabályok, piaci szokványok szerint folyik,
- rendszeres időszakonként, meghatározott időben működik,
- a piaci szereplők működésére, tevékenységére vonatkoznak bizonyos minimális feltételek (tőkekövetelmény, letéti előírás stb.),
- biztosított a nyilvános áralakulás (a nap elején, napközben és a nap végén kötelező az árakat, továbbá a forgalmi adatokat nyilvánosságra hozni),
- a forgalmazott pénzügyi eszközök piacra bevezetésének a minimális feltételeit meghatározzák,
- a piaci kereskedelemben szereplő pénzügyi eszközök kibocsátói nyilvánosságra hoznak minden olyan adatot, amely a pénzügyi eszköz árát, árfolyam-alakulását érintheti (transzparencia),
- a piaci szereplők a felügyeleti hatóság részére adatszolgáltatást teljesítenek a saját tevékenységükről, valamint
- szerepel az Európai Unió tagállamai által saját szabályozott piacaikról készített, a többi tagállam és az Európai Bizottság számára tájékoztatásul megküldött listán.

⁸³ Az itt tárgyalt csökkentő tételekhez hozzá kell még adni az üvegházhatású gázok kibocsátási egységeinek esetleges évközi értékesítéséből származó jövedelmet is, majd az így adódó összegnek nem szabad meghaladnia az adózás előtti nyereség felét.

Tőzsdei ügyletnek minősül minden olyan szerződés, amelyet a tőzsde szabályainak megfelelően tőzsdei termékre kötnek. Tőzsdei termék a tőzsdén forgalmazott áru és pénzügyi eszköz, ez utóbbi lehet deviza vagy befektetési eszköz. A befektetési eszköz lehet átruházható értékpapír, pénzpiaci eszköz (pl. váltó, bankbetét), határidős ügylet, határidős kamatlábügylet, swap ügylet, valamint opció.

A kedvezmény csak a szabályozott piacokon végzett műveletek után számolható el, tehát az ügylet tárgyát képező termék vételének és eladásának is ott kell megtörténnie.

3.1.2 Vállalatcsoporton belüli kamatfizetés

Az adóév utolsó napján kisvállalkozásnak nem minősülő társaságok adóalapjukból levonhatják a kapcsolt vállalkozásoktól kapott kamatok bevételeként elszámolt összegének és a kapcsolt vállalkozásoknak fizetett kamatok ráfordításként elszámolt összegének különbségének 50 százalékát, amennyiben az pozitív. Ellenkező esetben a különbség adóalapnövelő tételként számolandó el. A késedelmi kamat e vonatkozásban nem elszámolható.⁸⁴

Két vállalat kapcsolt viszonyban van, ha az egyik a másikban közvetlenül vagy közvetve többségi irányítást biztosító befolyással rendelkezik, vagy ha harmadik személy mindkettőben bír ilyen befolyással. Többségi irányítást jelentő befolyás megvalósulhat a szavazatok legalább 50 százalékának birtoklásával vagy a vezető tisztségviselők, felügyelő bizottsági tagok legalább felének kinevezési (leváltási) joga által. A befolyás megállapításának nem feltétele a személyek közti szerződéses kapcsolat. Közvetett befolyásról beszélünk, ha az több személyen átívelő befolyások láncolataként jön létre.⁸⁵

A társasági adó kiszámításához a kapott és járó kamatot összesítve (tehát nem kapcsolt vállalkozásonként) kell meghatározni, majd az adózó választhat, hogy alkalmazza-e a fent ismertetett adóalap-módosító tételt. Ha az adóalap-növelő előírást nem kívánja alkalmazni, arról tájékoztatnia kell minden kapcsolt vállalkozást, amelynek kamatot fizetett, vagy amelytől kamatot kapott.

A vállalatcsoporton belül elszámolt kapott és fizetett kamatok tehát adóalapot növelő és csökkentő tételként is szerepelhetnek. Emiatt az összesített adókötelezettség minimalizálásához tudatos adótervezésre van szükség.

⁸⁴ 2004/83. adózási kérdés

⁸⁵ APEH[2001]

3.1.3 Kapott jogdíj

A vállalkozás annak méretétől és tevékenységétől függetlenül a jogdíjként elszámolt bevétel legfeljebb 50 százalékával csökkentheti a társasági adó alapját. A Tao. törvény 4. §-ának 20. pontja szerint jogdíjnak minősül

- a szabadalomnak, a védett eljárásnak, a védjegynek, illetve hasonló jognak,
- a know-hownak, az üzleti titoknak,
- az irodalmi, a művészeti vagy a tudományos művek szerzői jogának, valamint a szerzői joggal szomszédos jogoknak

használatáért, hasznosításáért, felhasználásáért vagy a használati jogáért kapott ellenérték. A szerzői jog minden irodalmi, tudományos vagy művészeti alkotást véd függetlenül annak mennyiségi, minőségi vagy esztétikai jellemzőitől (1999. évi LXXVI. törvény). A hangsúly az előállítás közben kifejtett szellemi tevékenységen van. A mű felhasználásának minősül a többszörözés, terjesztés, nyilvános előadás, közvetítés, átdolgozás, valamint kiállítás.

A törvény tehát igen tág kereteket ad a jogdíjjal kapcsolatba hozható termékek, szolgáltatások körének kialakításához. Ide sorolja például a szellemi terméknek minősülő számítógépes programot, valamint a hozzá kapcsolódó dokumentációt.

3.1.4 További lehetőségek

A társasági adó alapjának csökkentésére a fentiekén kívül a törvény számos egyéb lehetőséget biztosít. Ezek közül néhány a tevékenységi körüket kibővíteni vagy korábbi tevékenységüket belföldre kiterjeszteni szándékozó egykori offshore társaságok számára is az adófizetési kötelezettség csökkenését jelentheti. Az alábbi lista ilyen lehetőségeket tartalmaz a teljesség és a részletesség igénye nélkül.⁸⁶

- Fejlesztési tartalék: az adózás előtti eredmény előrehozott csökkentése
- Kis- és középvállalkozások adóalap-kedvezménye
- Befektetés kis- és középvállalkozásba: pénzbeli hozzájárulással szerzett részesedés eladásakor az adózás előtti eredmény csökkenthető az elért árfolyamnyereséggel.
- Foglalkoztatással összefüggő adózás előtti eredményt csökkentő lehetőségek

⁸⁶ Szalai[2006]

- Kedvezményezett részesedéscsere: az adózás előtti eredmény csökkenthető az így elért árfolyamnyereséggel.
- Műemlék ingatlan rekonstrukciója: az állam által garantált hitel kamata levonható az adózás előtti eredményből.
- Fejlesztési adókedvezményre jogosító projektek: a fizetendő adó 80 százalékaig 10 éven át adókedvezmény vehető igénybe.

3.2 Magyarország versenyképessége az Európai Unióban

3.2.1 Társasági adó a tagállamokban

A társasági adók valamilyen szintű harmonizációja időről-időre visszatérő kérdés az Európai Unió különféle fórumain, érdemi előrelépés azonban eddig nem történt a témában. Az adónem korlátozása elsősorban a régi tagoknak lenne érdekük, hiszen a 15-ök átlagos társaságiadó-kulcsa az unió 2004-es bővülése idején csaknem 29,3 százalék volt, míg az újonnan csatlakozóké mindössze 16,5. Német és francia szakemberek szerint valahol 15 és 20 százalék között kellene minimalizálni az adókulcsot, az osztrák pénzügyminiszter 2004-ben 15 százalékos limitet javasolt.⁸⁷ Általános megegyezés azonban még az adóalapok kérdésében sem született, igaz, 2004 szeptemberétől adószakértők és egyetemi tanárok részvételével brüsszeli munkacsoport foglalkozik a kérdéskörrel. A közös elmélkedés távlati célja egy uniós konszolidált adóalap bevezetése, amit azonban az Európai Bizottság csak 2008-ban tervez törvényjavaslat formájában előterjeszteni. Az adókulcsokat hosszabb távon is saját hatáskörükben a tagállamok határoznák meg.⁸⁸ Az elképzelés szerint az egységes adóalap az adórendszerek átláthatóságának növelése által versenyképessé tenné az egyes tagállamokat, így az Európai Unió egészét is. Csökkennének továbbá az adminisztrációs terhek, hiszen a több tagállamban működő társaságoknak csak egyszer kellene kiszámítaniuk (és bevallaniuk) az adóalapot.

Jelenleg az Európai Unió 25 tagállama 25 különböző társaságiadó-rendszert működtet, így azok összehasonlítása csaknem reménytelen feladat. Annyi mindenesetre biztosan látszik a Függelékben található 9. táblázatból, hogy Magyarország az újonnan csatlakozott tagállamok között a középmezőnyben helyezkedik el, sőt, a közép-kelet-európai régióban Szlovákia után a legkedvezőbb adókulcsot kínálja. Az alacsony

⁸⁷ Hangya[2005]

⁸⁸ Index.hu[2006]

társasági nyereségadót azonban a magyar államháztartás a személyi jövedelmek terheinek magasán tartásával kompenzálja, ami a munkaerő költségein keresztül negatívan befolyásolja hazánk versenyképességét. Egyes munkaigényes szektorok esetén (pl. cipőipar) ezt a hatást tovább erősíti a középfokú szakképzettséget igénylő iparágakban 2006 júliusától előírt megemelt minimálbér.⁸⁹

Hazánk versenyképességének értékelésekor érdemes figyelembe venni azt is, hogy a 25-ről 20 százalékosra csökkentett felső ÁFA-kulcs az uniós átlagnál még mindig magasabb terheket ró a termelő cégekre.

3.2.2 A kettős adóztatás elkerüléséről szóló egyezmények

Magyarország 67 országgal tart fent a kettős adóztatás valamilyen formájának elkerüléséről szóló egyezményt (ld. Függelék 4.1 pont); ezek egy része már a rendszerváltás idején is érvényben volt, ám többségük a 90-es években látott napvilágot. A megállapodások tehát érintették a hazai offshore társaságokat is (sőt, sok esetben döntő szerepet játszottak azok működésében), ennek ellenére itt célszerű tárgyalni őket, mivel a kedvezményes adókulcs eltörlése után jelentőségük nagymértékben felértékelődött hazánk versenyképességének meghatározásában.

A kettős adóztatásnak két típusát különböztetjük meg. Gazdasági értelemben vett kettős adóztatásról akkor beszélünk, ha egy adott jövedelem több adóalanynál vagy több adónemmel is adózik. Ilyen például, amikor az adózó a személyi jövedelemadóval csökkentett munkajövedelmét tőzsdén befekteti, majd az ott elért nyeresége után forrásadót fizet. A tisztán gazdasági értelemben vett kettős adóztatást természetesen nem befolyásolják a nemzetközi egyezmények.

Jogi értelemben kettős adóztatás akkor valósul meg, ha adott adóalany adott jövedelmére vagy vagyonára egyazon időszakban két vagy több állam azonos vagy hasonló adót vet ki. A kettős adóztatás – azt elkerülő egyezmény híján – a több országban is jövedelmet realizáló társaságnak többletterhet jelent, ami amellet, hogy indokolatlanul csökkenti az adózott, újrabefektethető eredményt, a nemzetgazdaságok közötti komparatív előnyök kihasználására törekvő allokáció hatékonyságát is ronthatja.

A kettős adóztatás elkerüléséről szóló megállapodások azt célozzák, hogy az egyes jövedelmekre csak az egyik állam adórendszere – vagy az egyezményben meghatározott közös szabályok – szerinti adómértéket kelljen megfizetni. Az alkalmazandó kulcsokról, illetve az adókötelezettség két állam közötti megoszlásáról minden esetben egyedileg

⁸⁹ 316/2005. (XII. 25.) kormányrendelet

meghatározott, részletes szabályok szólnak. Az újonnan kötött megállapodások általában az OECD modellegyezményét veszik alapul.

A kettős adózás elkerülését a magyar jogban a Tao. törvény VI. fejezete (28. §) tárgyalja. Főszabályként a belföldi illetőségű adóalany teljes (belföldön és külföldön szerzett) jövedelmével adózik, azaz a korábban ráfordításként elszámolt külföldi társasági adóval meg kell növelnie a hazai társasági adó alapját. Csökkenthető azonban az adóalap a külföldön szerzett jövedelemmel, ha arról nemzetközi szerződés így rendelkezik. Ennek hiányában az adózó a számított társasági adójából adóvisszatartás formájában levonhatja a külföldön fizetett társasági adónak megfelelő adót a külföldi tevékenység arányában. A külföldről származó jövedelmet úgy kell megállapítani, hogy a külföldi jövedelemszerzéshez közvetlenül hozzá nem rendelhető költségeket, ráfordításokat, adózás előtti eredményt növelő, csökkentő tételeket a külföldről származó árbevétel és bevétel összegének az összes árbevétel és bevétel összegéhez viszonyított arányban osztjuk meg. Az egyes jövedelmek alapján levont adó nem lehet több, mint az adott jövedelemre az átlagos adókulcs szerint kiszámított adó vagy a jövedelemre külföldön megfizetett adó ráfordításként elszámolt összegének 90 százaléka. Az átlagos adókulcs az adókedvezményekkel csökkentett társasági adó, osztva az adóalappal. Nemzetközi egyezmény természetesen ezeket a szabályokat is felülbíráhatja.

Korábban már említettem, hogy az offshore adóztatás technikájának 1997-ben történő megváltoztatása nem volt taktikus lépés a magyar jogalkotóktól. Ennek egyik oka a kettős adóztatás elkerüléséről szóló egyezményekben rejlik. Példaként tételezzünk fel egy olyan országot, amelyben a magyarnál lényegesen magasabb, 30 százalékos társaságiadó-kulcs van érvényben. A törvényben előírt arányosítást alkalmazva a példánkban szereplő társaság bevételeinek 50 százalékát a másik országból szerzi, a többit belföldön. A két ország közti, kettős adóztatás elkerüléséről szóló megállapodás szerint a magyar társaságok itthon a teljes jövedelmük után, kint azonban csak a két adókulcs különbsége szerint adóznak. A társaság tehát a 100 millió forintos jövedelme után a korábbi rendszer szerint itthon 16 százalékos kulccsal adózik (amiből 85 százalékos kedvezményre jogosult), kint pedig $30 - 16 = 14$ százalékkal, teljes adókötelezettsége tehát $50 \cdot 16\% \cdot (100\% - 85\%) + 50 \cdot 14\% = 8,2$ millió forint. Az 1997-es módosítás után itthon 3 százalék, kint $30 - 3 = 27$ százalék az adókulcs, a cég tehát összesen $50 \cdot 3\% + 50 \cdot 27\% = 15$ millió forint adót fizet. A különbség a példa szerinti társaságnál a teljes jövedelem 6,8 százaléka, tehát nem elhanyagolható.

3.3 Esettanulmány

A fentiekből látszik, hogy egy volt offshore társaságnak több szempontot kell mérlegelnie, ha optimalizálni szeretné majdani eredményét. Az alábbi számpéldában az eredményt terhelő két legfontosabb adónem, valamint az innovációs járulék segítségével mutatom be, hogy mely tényezők befolyásolják leginkább a cég által az államháztartásnak fizetendő közterheket.

A példában szereplő képzeletbeli társaság 2005-ös évi főbb eredménySORAI egy átlagos, kereskedelemmel foglalkozó offshore társaság 2000. évi teljesítményét tükrözik nominális értéken.⁹⁰ Az átláthatóság kedvéért a számítás tartalmaz néhány egyszerűsítő feltételezést:

- A társaság kizárólag a 3.1 fejezetben bemutatott három jogcímen, valamint az iparüzési adó leírásával csökkenti az adóalapját. A többi adóalap-módosító tételtől eltekintünk, tehát feltételezzük, hogy az értékcsökkenések elszámolása a Tao. törvény szerint történt, az év során nem volt értékvesztés, átértékelési különbözet, stb.
- Az iparüzési adó kulcsa a törvényben maximálisan meghatározott 2%.
- Az üzemi (üzleti) bevétel egészét az értékesítés nettó árbevétele alkotja.
- A befektetett pénzügyi eszközök után kapott kamatok és az egyéb kamatok összege megegyezik a kapcsolt vállalkozások kamategyenlegével.⁹¹

A táblázatban további feltételezések találhatók a jogdíjak, a tőkepiacon elért nyereség, valamint a kapcsolt vállalkozásoknak fizetett és az azoktól kapott kamatok egyenlegére. Ezek pontos mértéke nem játszik jelentős szerepet a végső eredmény kialakításában, mivel a fenti jogcímeken legfeljebb az adózás előtti eredmény felét írhatja le a társaság, ez a korlát pedig példánkban effektív.

Az iparüzési adó alapjának kiszámítását a helyi adókról szóló 1990. évi C. törvény 39. §-a következőképpen szabályozza: „Állandó jelleggel végzett iparüzési tevékenység esetén az adó alapja az értékesített termék, illetőleg végzett szolgáltatás nettó árbevétele, csökkentve az eladott áruk beszerzési értékével és a közvetített szolgáltatások értékével, valamint [...] az anyagköltséggel.” Meg kell tehát határoznunk, hogy az előbbi tételek a ráfordítások mekkora hányadát teszik ki. Mivel erre vonatkozóan nem áll rendelkezésre statisztikai adat, az értéket 50%-nak vettem.

⁹⁰ Az adatok forrása: Pitti[2002]

⁹¹ Az utóbbi két feltételre az iparüzési adó alapjának kiszámításakor lesz szükség.

Fontosabb eredményadatok 2005-2006 években	ezer Ft
Üzemi (üzleti) bevételek összesen	985 581
Ebből kapott jogdíj	492 791
Üzemi (üzleti) ráfordítások összesen	801 480
Üzemi (üzleti) tevékenység eredménye	184 101
Pénzügyi műveletek eredménye	1 003 833
Ebből tőkepiacon végzett ügylet nyeresége	301 150
Ebből kapcsolt vállalkozások kamategyenlege	301 150
Rendkívüli eredmény	-385 075
Adózás előtti eredmény	802 859

Társasági adó kiszámítása	2005	2006	
Adózás előtti eredmény	802 859	802 859	
Adóalap-módosító tényezők			
Tőkepiacon végzett ügylet (50%)	0	-150 575	
Kapcsolt vállalkozásoktól kapott kamatok	0	-150 575	
Jogdíjak (50%)	0	-246 395	
Helyi iparüzési adó mint ráfordítás	0	-1 841	
Módosító tételek összesen	0	-403 271	Változás
Adóalap	802 859	399 589	-50%
Adókulcs	4%	16%	+300%
Társasági adó	32 114	63 934	+99%
Adózott eredmény	770 745	738 925	-4%

Iparüzési adó kiszámítása	2005	2006
Nettó árbevétel	985 581	985 581
Árbevételt módosító tényezők	150 575	-492 791
ELABÉ, közvetített szolgáltatások, anyagköltség	-400 740	-400 740
Adóalap	735 416	92 051
Adókulcs	0%	2%
Helyi iparüzési adó	0	1 841

Innovációs járulék kiszámítása	2005	2006
Iparüzési adó alapja	735 416	92 051
Adókulcs	0,25%	0,3%
Innovációs járulék	1 839	276

Összesen	2005	2006	Változás
Adók, járulékok	33 953	66 051	+95%

Feltételezések	
Jogdíjak aránya az üzleti bevételeken belül	50%
Tőkepiaci nyereség aránya a pénzügyi eredményben	30%
Kapcsolt vállalkozások kamategyenlegének aránya	30%
ELABÉ, közv. szolg., anyagktg. az üzemi ráfordításokban	50%

8. táblázat: Egy képzeletbeli, volt offshore társaság eredményét terhelő közterhek változása az új szabályozásnak megfelelően

A helyi adók kiszámításakor az árbevétel fogalmát a számviteli törvénytől eltérően kell értelmezni. 2005 végéig a számviteli szabályok szerint kiszámított árbevételhez hozzá kellett adni a kapott kamatok 50 százalékát, 2006-tól viszont csökkenteni kell azt a jogdíjként elszámolt bevételekkel. E korrekciók hatását a táblázat „Árbevételt módosító tényezők” során vettem figyelembe.

A táblázatból leolvasható, hogy átlagos társaságunk közterhei összességében csaknem a kétszeresére nőttek. Ennek döntő részét a megnégyszereződő adókulcs – és az árbevétel felének leírhatósága – miatt gyakorlatilag kétszeresére nőtt társasági adó teszi ki. Az újonnan megjelent iparűzési adó a társasági adó meghatározásában alig játszik szerepet, a végső összeget azonban érezhetően megnöveli. Az innovációs járulék elsősorban adminisztrációs terhet jelent a vállalkozásnak, igaz, alapjának csökkenése miatt – a megemelkedő adókulcs ellenére is – jól ellensúlyozza az iparűzési adó hatását.

Az osztalékfizetésre felhasználható adózott eredmény a cég magas jövedelmezőségének és az érvényesített adóalap-módosító tételeknek köszönhetően még így sem csökkent jelentősen. Más lett volna a helyzet, ha a társaság nem tudja mérsékelni az adóalapját: ekkor az ábrázolt helyzethez képest több mint háromszoros, 12,5 százalékos visszaeséssel kellett volna számolni a számításban szereplő közterhek megnégyszereződése miatt.

Tanulásképpen kijelenthetjük, hogy a Tao. törvény által engedélyezett jelentősebb adóalap-mérséklő tételek ugyan nem tudják a korábbi szintre csökkenteni az egykori speciális jogállású társaságokat terhelő adók mértékét (ez nem is céljuk), hozzájárulnak azonban ahhoz, hogy a szokványos offshore tevékenységeket végző cégek terheinek növekedése elviselhető kereteken belül maradjon. A csökkentő tételeket érvényesíteni nem tudó – például járműjavító – társaságok számára már nem ennyire egyértelmű a helyzet: ezek menedzsmentje a több mint 10 százalékos eredménycsökkenés hatására már elgondolkodhat, nem volna-e érdemes a tevékenységet a jövőben más joghatóság alatt folytatni.

3.4 Záró gondolatok

Magyarország az offshore cégek számára kialakított kedvező gazdasági környezetnek köszönhetően az 1994 és 2005 közötti időszakban fokozatosan nemzetközi finanszírozási központtá vált. A különleges jogállású társaságok az elmúlt öt évben több mint 100 milliárd forinttal gazdagították az államkasszát, emellett hatalmas mennyiségű tőkét, befektetői tapasztalatokat, üzleti kapcsolatokat szállítottak az ország gazdaságának.

2006 elejétől ezért hazánk komoly kihívással szembesül: képes-e megtartani kiváltságos helyzetét, vagy az offshore státusz megszűnésével elveszti befektetőinek egy nem jelentéktelen részét is. A kérdés ma még eldöntetlen, van azonban okunk a bizakodásra. Az új adószabályok a befektetők érdekeit szem előtt tartva, esetenként őket bevonva készültek. Így sikerült elérni, hogy a jogdíjakkal, valamint cégcsoporton belüli finanszírozással – tehát a legjellemzőbb offshore tevékenységekkel – foglalkozó társaságoknak adózás előtti eredményhez viszonyított effektív társaságiadó-kulcsa az etalonnak tekintett ciprusi 10 százalék alatt maradjon.

Adózási szempontból ugyancsak lényeges szempont, hogy Magyarországnak igen kedvező kettős adóztatást elkerülő egyezményei vannak többek között olyan nagy kereskedelmi partnerekkel, mint az USA, Kanada vagy Japán.

Hazánk versenyelőnyei közé számít továbbá kedvező földrajzi elhelyezkedése, amelynek révén bizonyos szempontból Kelet és Nyugat közti kapunak tekinthető. Számos orosz és ukrán nagyvállalat tartott fent Magyarországon offshore leányvállalatokat, amelyek egyfajta „előretolt helyőrség” szerepet töltöttek be. Várható, hogy ezek a cégek – megváltozó tevékenységi portfólióval – a jövőben tovább működnek.

A túlzott derűlátásra azonban némi árnyékot vet az ország jelenlegi makrogazdasági helyzete. A folyó fizetési mérleg hiánya, a forint árfolyamának ingadozása, az ehhez képest nem kellőképpen elkötelezett kormányzati gazdaságpolitika, az euró bevezetésének várható késlekedése mind olyan kockázati tényezők, amelyek miatt a külföldi tőketulajdonosok általános hangulata könnyen hazánk ellen fordulhat. Egy ilyen tendencia különösen érzékenyen érintené azokat a gazdasági társaságokat, amelyek korábban nem végeztek belföldi tevékenységet – ezek ugyanis könnyen átköltöztethetők a régió egy stabilabb gazdasággal bíró államába.

Az offshore ellen indított nemzetközi támadás folytán a fenti problémával több, korábban kedvezményes adórendszert működtető államnak is szembe kell néznie. A jogalkotók és a gazdaságpolitikusok várhatóan sokhelyütt meg fogják találni azt a megoldást, ami a központi bevételek minimális csökkentése mellett képes megfelelni a nemzetközi szervezetek elvárásainak.

A külföldi adóelőnyöket kihasználó befektetőknek és a magas jövedelmet realizáló, vagy éppen személyazonosságukat titkolni vágyó magánszemélyeknek pedig nincs más dolguk, mint hogy stratégiájukat a megváltozott körülményekhez igazítsák. Ezt minden bizonnyal sikeresen végre is tudják hajtani, mivel a tőketulajdonosok kreativitása és adaptivitása jóval felülmúlja a gyakran bonyolult, alacsony hatékonysággal működő szabályozó hatóságok képességeit. Az első fejezetben tárgyalt történelmi példák alapján biztosra vehető, hogy a szabad pénzeszközökkel rendelkező, adóterheiket minimalizálni vágyó gazdasági szereplők a jövőben is találnak módot céljaik elérésére.

4. Függelék

4.1 Társaságiadó-kulcsok az Európai Unióban

Ország	Adókulcs (%)	Megjegyzés
Ausztria	34	minimum 3500 € (rt.), 1750 € (kft.)
Belgium	33	sávós 322 500 €-ig, 3% pótdó
Ciprus	10	
Csehország	26	
Dánia	30	
Észtország	35,14	
Finnország	26	
Franciaország	33,33; 36,33; 39,66	forgalomfüggő minimáladó 750-30 000 €, 1,5% kiegészítő, 3,3% szociális adó
Görögország	25; 35	
Hollandia	27; 31,5	27% kulcs 29 600 €-ig
Írország	12,5; 20; 25	eltérő kulcsok az aktív, a passzív nyereségre és a tőkebevételekre
Lengyelország	19	
Lettország	15	
Litvánia	15	
Luxemburg	20; 26	20% 1000 €-ig, 4% pótdó
Magyarország	16	
Málta	35	
Nagy-Britannia	30	1,5 millió fontig sávós (0-30%)
Németország	25	5,5% szolidaritási hozzájárulás
Olaszország	33	
Portugália	20; 25	20% kisvállalkozóknak
Spanyolország	30; 35	30% kis- és középvállalkozóknak
Svédország	28	
Szlovákia	19	
Szlovénia	25	

9. táblázat: Társasági adó az Európai Unióban (2005)
Forrás: Szalai[2006]

4.2 Kettős adóztatás elkerüléséről szóló egyezmények

PARTNERORSZÁG	ALÁÍRÁS	KIHIRDETÉS	ALKALMAZÁS
Albánia	1992. XI. 14.	1996: XCI. tv.	1996. I. 1.
Ausztrália	1990. XI. 29.	1993: XXXVI. tv.	1993. I. 1.
Ausztria (hagyaték, öröklés)	1975. II. 25.	1976. évi 1. tvr.	1977. I. 1.
Ausztria	1975. II. 25.	1976. évi 2. tvr.	1976. I. 1.
Belgium	1982. VII. 19.	20/1984. (IV. 18.) MT r.	1985. I. 1.
Belorusszia	2002. II. 19.	2004: CXII. tv.	2005. I. 1.
Bosznia-Hercegovina	1985. X. 17.	1988. évi 6. tvr.	alkalmazandó
Brazília	1986. VII. 20.	1992: XXVII. tv.	1991. I. 1.
Bulgária	1994. VI. 8.	1996: XCII. tv.	1996. I. 1.
Ciprus	1981. XI. 30.	82/1982. (XII. 29.) MT r.	1983. I. 1.
Csehország	1993. I. 14.	1996: XCIII. tv.	1995. I. 1.
Dánia	1978. X. 24.	45/1979. (XI. 10.) MT r.	1980. I. 1.
Dél-Afrika	1994. III. 4.	1999: VII. tv.	1997. I. 1.
Egyiptom	1991. XI. 5.	1995: XVII. tv.	1995. I. 1.
Észtország	2002. IX. 11.	2004: CXXVIII. tv.	2005. I. 1.
Finnország	1978. X. 25.	66/1981. (XII. 16.) MT r.	1982. I. 1.
Franciaország	1980. IV. 28.	65/1981. (XII. 16.) MT r.	1982. I. 1.
Fülöp-szigetek	1997. VI. 13.	2000: XVII. tv.	1998. I. 1.
Görögország	1983. V. 25.	33/1985. (VII. 1.) MT r.	1986. I. 1.
Hollandia	1986. VI. 5.	10/1988. (III. 10.) MT r.	1988. I. 1.
Horvátország	1996. VIII. 30.	2000: XVIII. tv.	1999. I. 1.
India	2003. XI. 3.	2005: CXLIV. tv.	2006. I. 1.
Indonézia	1989. X. 19.	1999: X. tv.	1994. I. 1.
Írország	1995. IV. 25.	1999: XI. tv.	1997. I. 1.
Izland	2005. XI. 23.	2005: CXLV. tv.	még nem hatályos
Izrael	1991. V. 14.	1993: LXIII. tv.	1993. I. 1.
Japán	1980. II. 13.	1980. évi 18. tvr.	1981. I. 1.
Kanada	1994. V. 3.	1999: XII. tv.	1997. I. 1.
Kazahsztán	1994. XII. 7.	1999: XIV. tv.	1997. I. 1.
Kína	1992. VI. 17.	1999: XV. tv.	1995. I. 1.
Koreai Köztársaság	1989. III. 29.	1992: XXVIII. tv.	1991. I. 1.
Kuvait	2001. XII. 9.	2003: LXX. tv.	2003. I. 1.
Lengyelország (öröklés)	1928. V. 12.	1931. évi XXVII. tv.	1931. VII. 22.
Lengyelország	2000. VI. 27.	2002: XXVII. tv.	2002. IX. 1.
Lettország	2004. V. 14.	2004: CXXX. tv.	2005. I. 1.

PARTNERORSZÁG	ALÁÍRÁS	KIHIRDETÉS	ALKALMAZÁS
Litvánia	2004. V. 12.	2004: CXXIX. tv.	2005. I. 1.
Luxemburg	1990. I. 15.	1990: XCV. tv.	1990. I. 1.
Macedónia	2001. IV. 13.	2002: XXXV. tv.	2003. I. 1.
Malajzia	1989. V. 22.	1993: LX. tv.	1993. I. 1.
Málta	1991. VIII. 6.	1993: LXVII. tv.	1993. I. 1.
Marokkó	1991. XII. 12.	2002: VIII. tv.	2000. I. 1.
Moldova	1995. IV. 19.	1999: XVIII. tv.	1997. I. 1.
Mongólia	1994. IX. 13.	2000: LXXXII. tv.	1999. I. 1.
Nagy-Britannia	1977. XI. 28.	1978. évi 15. tvr.	1979. I. 1.
Németország	1977. VII. 18.	1979. évi 27. tvr.	1980. I. 1.
Norvégia	1980. X. 21.	67/1981. (XII. 16.) MT r.	1982. I. 1.
Olaszország	1977. V. 16.	53/1980. (XII. 22.) MT r.	1981. I. 1.
Orosz Föderáció	1994. IV. 1.	1999: XXI. tv.	1998. I. 1.
Pakisztán	1992. II. 24.	1996: II. tv.	1995. I. 1.
Portugália	1995. V. 16.	2000: XIX. tv.	2000. I. 1.
Románia (öröklés)	1948. VIII. 28.	1949. évi 16. tvr.	1950. I. 1.
Románia	1993. IX. 16.	1996: XCIX. tv.	1996. I. 1.
Szerbia és Montenegró	2001. VI. 20.	2003: XXV. tv.	2003. I. 1.
Szingapúr	1997. IV. 17.	2000: XXI. tv.	1999. I. 1.
Szlovákia	1994. VIII. 5.	1996: C. tv.	1996. I. 1.
Szlovénia	2004. VIII. 26.	2005: CXLVI. tv.	2006. I. 1.
Spanyolország	1984. VII. 9.	12/1988. (III. 10.) MT r.	1988. I. 1.
Svájc	1981. IV. 9.	1982. évi 23. tvr.	1983. I. 1.
Svédország	1981. X. 12.	55/1982. (X. 22.) MT r.	1983. I. 1.
Svédország (öröklés)	1936. XI. 20.	1937. évi XXVI. tc.	alkalmazandó
Thaiföld	1989. V. 18.	13/1990. (VII. 25.) Korm. r.	1990. I. 1.
Törökország	1993. III. 10.	1996: CI. tv.	1996. I. 1.
Tunézia	1992. X. 22.	1999: XXVIII. tv.	1998. I. 1.
Ukrajna	1995. V. 19.	1999: XXX. tv.	1997. I. 1.
Uruguay	1988. X. 25.	1999: XXXI. tv.	1996. I. 1.
USA	1979. II. 12.	49/1979. (XII. 6.) MT r.	1980. I. 1.
Vietnam	1994. VIII. 26.	1996: CII. tv.	1996. I. 1.

10. táblázat: Magyarország kettős adóztatás elkerüléséről szóló egyezményei
Forrás: Pénzügyminisztérium Portál, 2006. január 6.

4.3 Offshore pénzügyi központok az ezredforduló idején

Afrika	Ázsia és a csendes- óceáni térség	Európa	Közel-Kelet	Nyugati félteke
Dzsibuti	Cook-szigetek (FSF)	Andorra (FSF)	Bahrain (J) (OG) (FSF)	Anguilla (FSF)
Libéria (J)	Guam	Campione	Izrael	Antigua (FSF)
Mauritius (OG) (FSF)	Hongkong (J) (OG) (FSF)	Ciprus (OG) (FSF)	Libanon (J) (OG) (FSF)	Aruba (J) (OG) (FSF)
Seychelle- szigetek (FSF)	Japán	Dublin, Írország (FSF)		Bahama-szigetek (J) (OG) (FSF)
Tangier	Labuan, Malajzia (FSF)	Gibraltár (OG) (FSF)		Barbados (J) (OG) (FSF)
	Macao, SAR (FSF)	Guernsey (OG) (FSF)		Belize (FSF)
	Marianas	Man-sziget (OG) (FSF)		Bermuda (J) (OG) (FSF)
	Marshall-szigetek (FSF)	Jersey (OG) (FSF)		Brit Virgin-szigetek (FSF)
	Mikronézia	Liechtenstein (FSF)		Kajmán-szigetek (J) (OG) (FSF)
	Nauru (FSF)	London, U.K.		Costa Rica (FSF)
	Niue (FSF)	Luxemburg (FSF)		Dominika
	Fülöp-szigetek	Madeira		Grenada
	Szingapúr (J) (OG) (FSF)	Málta (OG) (FSF)		Montserrat
	Tahiti	Monaco (FSF)		Holland Antillák (J) (OG) (FSF)
	Thaiföld	Hollandia		Panama (J) (OG) (FSF)
	Vanuatu (J) (OG) (FSF)	Svájc (FSF)		Puerto Rico
	Nyugat-Szamoa (FSF)			St. Kitts és Nevis (FSF)
				St. Lucia (FSF)
				St. Vincent and Grenadines (FSF)
				Turks és Caicos- szigetek (FSF)
				USA
				Uruguay
				West Indies (UK) (J)
Jelölések: (J) = A BIS, IMF, OECD és Világbank közös statisztikája alapján (OG) = Offshore Group of Banking Supervisors (FSF) = A Pénzügyi Stabilitási Fórum összesítése alapján				

11. táblázat: Különbféle szervezetek által adóparadicsomnak minősített helyszínek

Forrás: Offshore Financial Centers. *IMF Background Paper*, 2000. június

<http://www.imf.org/external/np/mae/oshore/2000/eng/back.htm>

5. Irodalomjegyzék

Adams, Charles [2003]: A Historian Looks at Tax Havens. *Freedom Daily*, 2003. május
<http://www.fff.org/freedom/fd0305g.asp>

Adóváltozások 2006-ban
Heti Világgazdaság, 2005. november 9.

APEH tájékoztató a kapcsolt vállalkozások fogalmának és adóalapkorrekciójának 2001. évi változásairól. *Adó és Ellenőrzési Értesítő*, 2001/7. szám

Dr. B. Szabó Gábor [2000]: A magyar „offshore”
Cég és Jog, 2000/6. szám

Bartha – Fazekas – Harsányi – Miskolczi – Ujváriné [2003]: Speciális társaságok
KJK-KERSZÖV Jogi és Üzleti Kiadó

Berta Gábor [2002]: Magyarország, az adóparadicsom
Cégvezetés, 2002. január

Desai – Foley – Hines Jr. [2004]: Economic Effects of Regional Tax Havens
<http://www.bus.umich.edu/OTPR/WP2004-9.pdf>

Elhagyhatják hazánkat az offshore cégek
<http://www.mfor.hu/cikk.php?article=17041&pat=&ter=>

Erdey László [2004]: A működőtőke-áramlás a telephelyválasztás elméletének tükrében
Közgazdasági Szemle, LI. évf., 2004. május (472–494. o.)

Eural: füstbe ment gázüzlet
Világgazdaság, 2005. január 13.

Dr. Ferenczi András [2002]: Ciprus – egy adóparadicsom vége?
Számvitel, Adó, Könyvvizsgálat, 2002. október

A Fidesz aggályosnak tartja Gyurcsány volt off-shore cégét
Index.hu, 2004. december 11.

G. Barta Ágnes [2001]: Folyamatosan nő a Magyarországon alapított off-shore cégek száma. *Magyar Hírlap*, 2001. szeptember 12.

Gáspár Krisztina [2005]: Offshore társaságok Magyarországon
BCE Pénzügyi Intézet, 2005

Gergely István [1998]: Tízéves az adóreform
Közgazdasági Szemle, XLV. évf., 1998. április (333–351. o.)

Gyévai Zoltán – Szép Ildikó [2003]: Off-shore sorsok – kiűzetés az adóparadicsomból
FigyelőNet, <http://www.fn.hu/cikk.php?cid=66331>

Gyovai Tamás [2001]: Vámszabadterületi társaságok alapítása
http://www.hidasi.hu/menu_37.htm

Hangya Katalin [2005]: Társasági adózás gyakorlata Magyarországon és az Európai Unióban különös tekintettel a kis- és középvállalkozásokra. *BCE KFK*, 2005.

Harmful tax competition
Taxation and Customs Union, 2005. február 12.

Harmful Tax Competition: An Emerging Global Issue
OECD, 1998.

Hines, James R. Jr. [2004]: Do Tax Havens Flourish? *National Bureau of Economic Research, Cambridge* <http://papers.nber.org/papers/w10936.pdf>

Huszár Stefánia [2003]: Az offshore társaságok jövője Magyarországon – avagy kiűzetés az adóparadicsomból. *BKÁE Világgazdasági Tanszék*, 2003

Itt maradnak-e az off-shore cégek?
Magyar Nemzet, 2005. május 3.

Ilonka Mária [2004]: Az adózás története az őskortól napjainkig
Nemzeti Tankönyvkiadó, 2004.

Jakus Ibolya [1995]: Kincses szigetek
Heti Világgazdaság, 1995. szeptember 30.

Kettős adóztatás elkerüléséről szóló egyezmények
Pénzügyminisztérium Portál, 2006. január 6.

Kiss László [2004]: Kivezető utak
Heti Világgazdaság, 2004. március 6.

Kocsis Györgyi [2004]: Adók és kapók
Heti Világgazdaság, 2004. augusztus 7.

Madarász János [2005]: Adóegyezmények tartják itt az offshore cégeket
Napi Gazdaság, 2005. december 28.

Magasak a magyar adók
Index.hu, 2005. augusztus 17.

Magyarországon tartanak az off-shore cégeket
Világgazdaság, 2004. május 19.

Makara Klára [2003]: Nagyok játéka
Heti Világgazdaság, 2003. május 24.

Maradnak az off-shore cégek?
Napi Gazdaság, 2004. szeptember 27.

- Dr. Mezei András [2002]: Off-shore gazdálkodók Magyarországon
Adóvilág, 2002. július
- Molnár Marianna [2003]: Hogyan adózzunk „okosan” – avagy az offshore jelenség nemzetközi megítélése, létjogosultsága. *BKÁE TDK dolgozat, 2003. április*
- Molnár Patrícia [2006]: Reményfutam
Heti Világgazdaság, 2006. március 25.
- Mózes Roland [2003]: Magyarország és az adóverseny az európai uniós csatlakozás előtt. *BKÁE Pénzügy Tanszék, 2003.*
- Nagy Ildikó [2002]: Az off-shore cégek 19 milliárd forint adót fizettek
Origo.hu, 2002. március 8.
- Nagy Katalin [1998]: Vámszabad és tranzit területen működő, valamint off-shore vállalkozások könyvvizsgálata. *Számvitel és könyvvizsgálat, 1998. február*
- Papp Zsolt [2001]: Közelítünk az adóparadicsomhoz
Magyar Hírlap, 2001. augusztus 29.
- Pintér István [2000]: Az offshore, a szervezett bűnözés és a biztonság
Belügyi Szemle, 2000/6. szám
- Pitti Zoltán [2002]: Az offshore típusú vállalkozások a nemzetközi gyakorlatban és a hazai gazdasági környezetben. *MEH Integrációs Stratégiai Munkacsoportja, 2002.*
- Polányi Károly [1957]: A pénzhasználati módok szemantikája
in: Fejezetek a magyar pénzelmélet-pénzügytörténeti irodalomból. Tanszék, 2001.
- Porohnavec Inga [2006]: Offshore társaságok
Kiadás alatt
- Sebők Orsolya [2004]: Off-shore és outsourcing: az országból is elkerül a feladat
Piac és Profit, 2004. április 22.
- Seres Attila [1994]: Adóparadicsom. *Jata Consulting Kft.*
<http://www.jata.org/adonew/index.html>
- Strén Bertalan [2001]: Adóparadicsomok
Totem Plusz Könyvkiadó, 2001
- Dr. Szabó Tibor [1998]: ADÓnet tanulmányok 1998-ból
http://www.adonet.hu/archiv2_show.cgi?id=22
- Dr. Szakács Imre [1994]: Adózók kézikönyve. Számvitel és adózás a gyakorlatban
Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, 1994
- Dr. Szalai Katalin [2006]: Optimális társasági adózási rendszer kialakításának lehetséges módjai és feltételei Magyarországon. *Kiadás alatt*

Szaniszló István [2005]: Nemzetközi és magyar off-shore társaságok
Debreceni Egyetem, Közgazdaságtudományi Kar, 2005

Szilágyi Béla [2000]: Szankciókkal fenyegetik az adóparadicsomokat
Magyar Hírlap, 2000. június 27.

Távozhatnak az offshore kereskedelmi cégek?
Heti Világgazdaság, 2005. július 28.

Tax Havens History. *OffShoreSimple Inc.*
http://www.offshoresimple.com/tax_havens_history.htm

The OECD Report on Harmful Tax Practices: The 2001 Progress Report
OECD Centre for Tax Policy and Administration, 2001. november

Trieber Mariann [2001]: Adókonvergencia az Európai Unióban
BKÁE Pénzügyi Intézet, 2001

Túl sok a 25 adórendszer. Lesz-e egységes társasági adóalap az EU-ban?
Index.hu, 2006. április 7.

Vajda Éva [1997]: A paradicsom kapujában
Figyelő, 1997. március 20.

Velo, Lucio [1998]: Az adóparadicsomok világa
Alexandra Könyvkiadó, 1998

Vértes Balázs [1999]: Cégek a paradicsomban
Cégvezetés, 1999. október

Why Go Offshore? *CompanyExpress Inc.*
<http://www.com-exp.com/a/en/180>

6. Hivatkozott jogszabályok

	oldal
1970. évi 19. törvényerejű rendelet	17
1978. évi 4. törvényerejű rendelet	17
1988. évi VI. törvény	17
1988. évi XXIV. törvény	19
1990. évi C. törvény.....	27, 57, 59
1990. évi XCI. törvény	29
1991. évi XVIII. törvény	31
1992. évi LXXIV. törvény.....	23, 27
1993. évi IC. törvény	20, 21
1995. évi XCV. törvény.....	19, 30
1996. évi CXII. törvény	23, 41
1996. évi LXXXI. törvény.....	21, 26, 29, 30, 31, 32, 34, 50, 53, 56
1996. évi LXXXVI. törvény	21
1997. évi CXLIV. törvény	18, 22
1998. évi LXI. törvény.....	25
1999. évi LXXVI. törvény.....	53
2001. évi CXX. törvény.....	51
2001. évi XCII. törvény	30
2001. évi XCIII. törvény.....	24
2002. évi XLII. törvény	30
2003. évi XC. törvény.....	28
316/2005. (XII. 25.) Kormányrendelet	55

A jogszabályi szövegek forrása: CompLex Jogtár, *KJK-KERSZÖV*, 2005. december